

*ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ ВІННИЦЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
МІСЬКИЙ МЕТОДИЧНИЙ КАБІНЕТ*

«Військово-патріотичне виховання»

Методичний поради́ник класному керівникові

м. Вінниця

ЗМІСТ

Роль школи в військово-патріотичному вихованні	3
Пошукова робота в закладі	10
Впровадження військово – патріотичного виховання в позаурочний час	26
Сценарії виховних заходів.....	33
Військово-патріотичне виховання сучасної молоді на козацько-лицарських традиціях нашого народу.....	47
Методичні рекомендації щодо організації військово-патріотичного виховання у загальноосвітньому навчальному закладі	62
Шкільна бібліотека в системі патріотичного виховання школярів.....	67
Список використаної літератури	74

Коваль Світлана Олексіївна

методист з виховної роботи міського методичного кабінету

Роль школи в військово-патріотичному вихованні

Складовою системи національного виховання є військово-патріотичне, що передбачає вироблення високого ідеалу служіння народові, готовності до трудового та героїчного подвигу в ім'я процвітання Української держави. Воно покликане формувати громадянина-патріота, виробляти у нього глибоке розуміння громадянського обов'язку, готовність у будь-який час стати на захист Батьківщини, оволодівати військовими і військово-технічними знаннями, спонукати до фізичного самовдосконалення, а також вивчати бойові традиції та героїчні сторінки історії українського народу, його Збройних Сил.

Військово-патріотичне виховання — цілеспрямований, організований процес формування готовності юнаків старшого шкільного віку до строкової військової служби в Збройних Силах України. Його зміст визначається

Конституцією, законами України, військовою Присягою та військовими статутами.

Завданнями військово-патріотичного виховання молоді є:

- формування почуття патріотизму, любові до свого народу, його історії, культурних та історичних цінностей;
- виховання громадянських почуттів і свідомості, поваги до Конституції та інших законів України, соціальної активності і відповідальності за доручені державні та громадські справи;
- формування здібностей до аналізу зовнішнього та внутріполітичного становища, вміння на цій основі самостійно адекватно оцінювати події, що відбуваються у державі і світі, свою роль та місце в цих подіях;
- створення нормативно-правової бази та комплексу заходів щодо виховання патріотичних почуттів і свідомості громадян України;
- формування прагнення до оволодіння військовими знаннями, відповідного рівня фізичної підготовки та витривалості;
- підвищення престижу військової служби, військова професійна орієнтація молоді, формування і розвиток мотивації, спрямованої на підготовку до захисту Української держави і служби у Збройних силах України та інших військових формуваннях, здійснення конкурсного відбору кандидатів для вступу у вищі військові навчальні заклади і проходження військової служби за контрактом;
- створення системи військово-патріотичного виховання. Військово-патріотичне виховання здійснюється за такими **напрямами**:

державний - базується на забезпеченні державою системи військово-патріотичного виховання;

соціальний - ґрунтується на вивченні норм моралі, їх дотриманні, орієнтований на усвідомлення пріоритету загальнолюдських цінностей та інтересів, виховання шанобливого ставлення до культури, історії, мови, звичаїв і традицій українського народу;

військовий - передбачає вивчення військової історії України, переможних битв українського війська, основних зразків техніки й озброєння Збройних Сил

України, набуття початкових навичок користування" ними, підвищення фізичної загартованості в інтересах підготовки до захисту Вітчизни;

психолого-педагогічний - ґрунтується на вивченні психологічних особливостей молоді, їх урахуванні у процесі підготовки юнаків до військової служби, проведенні методичної роботи з узагальнення та поширення передового досвіду військово-патріотичного виховання, вдосконаленні форм і напрямів цієї діяльності;

правовий - передбачає формування глибоких правових знань, прищеплення високої правової культури.

Методами військово-патріотичного виховання молоді є:

- переконання - формування впевненості в суспільній корисності діяльності з підготовки до захисту Вітчизни;
- стимулювання - реалізується в різноманітних формах заохочення та змагання;
- особистий приклад - діяльність вихователя, який має бути взірцем для молоді, має забезпечувати педагогічні вимоги, вміє давати доручення і перевіряти його виконання;
- самопідготовка - процес активного формування і самовдосконалення молодої людини, виховання почуття патріотизму, яке реалізується шляхом самозобов'язання, самостійного навчання та самоконтролю.

Військово-патріотичне виховання здійснюється у формі лекцій, бесід, розповідей, екскурсій до музеїв військових частин, зустрічей із ветеранами війни, праці та військової служби, походів місцями бойової слави, пошукової роботи, участі у роботі клубів та гуртків військово-патріотичного спрямування.

Однією з основних форм військово-патріотичного виховання є військово-шефська робота, яка полягає у встановленні та підтриманні зв'язків військових частин, вищих військових навчальних закладів з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, трудовими колективами, цивільними навчальними закладами, громадськими організаціями з метою проведення спільних заходів з військово-патріотичного виховання молоді, виховання у неї громадянських почуттів та якостей.

Формами військово-шефської роботи є:

- організація днів відвідування військових частин з нагоди державних та військових професійних свят, днів частин, днів складання військової присяги;
- запрошення представників підшефних колективів як спостерігачів під час проведення тактичних навчань, організація тематичних вечорів, зустрічей з особовим складом військових частин, сім'ями військовослужбовців;
- залучення молоді до участі в упорядкуванні меморіальних комплексів, пам'ятників, братських могил, інших поховань захисників Вітчизни;
- надання допомоги місцевим органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування у створенні навчально-матеріальної бази навчальних закладів, необхідної для проведення допризовної підготовки;
- організація змагань з військово-прикладних видів спорту;
- проведення стрільб з автомата (малокаліберної гвинтівки) бойовими патронами.

Військово-патріотичне виховання здійснюється насамперед у процесі навчання, де в учнів закладається фундамент глибоких знань, формуються світогляд, національна самосвідомість.

Уже в молодших класах учні усвідомлюють такі поняття, як «Батьківщина», «подвиг», «патріот», вчать шанувати землю батьків, вивчають свій родовід.

Важко переоцінити значення предметів гуманітарного циклу в морально-політичній та психологічній підготовці майбутніх захисників Батьківщини.

Уроки історії України озброюють учнів знаннями законів суспільного розвитку, допомагають засвоїти основні відомості про війну та армію. Школярі вивчають героїчні бойові та трудові традиції українського народу і його Збройних сил.

На уроках літератури формуються моральні ідеали молоді на прикладах позитивних героїв художніх творів, встановлюється живий зв'язок далекого минулого із сучасністю, виховується почуття гордості за свою Батьківщину, свій народ.

На уроках математики, фізики, хімії, біології учні одержують основи знань, без яких неможливо оволодіти сучасною військовою технікою і зброєю, засобами захисту від зброї масового ураження. В процесі вивчення цих предметів учні ознайомлюються з впливом науково-технічної революції на розвиток військової техніки, розв'язують завдання, в змісті яких відображена військова тематика.

Велику роль у фізичній підготовці юнаків до військової служби мають уроки фізкультури. На заняттях із фізичної культури формуються якості, які необхідні солдатам: висока працездатність, витривалість, чітка координація і точність рухів.

Під час занять із допризовної підготовки (Захист Вітчизни) учні знайомляться із специфікою військової праці, готуються до виконання обов'язків солдата, дізнаються про особливості служби в Збройних Силах України, виховують в собі якості, необхідні майбутньому воїнові. Програма допризовної підготовки (Захист Вітчизни) дозволяє під час вивчення кожної теми використовувати матеріали із життя воїнів у мирний час і пропагувати на уроках приклади героїчного минулого українського народу, його Збройних Сил. На заняттях з вогневої підготовки надається можливість показати переваги нашої стрілецької зброї. Вивчення військової присяги дозволяє розкрити важливі вимоги до морально-бойових якостей воїнів, формує почуття національної гордості за Збройні сили України, за Батьківщину.

Військово-патріотичне виховання учнів здійснює весь педагогічний колектив школи. Для погодженого та цілеспрямованого проведення цієї роботи першорядне значення має конкретний розподіл обов'язків між членами педагогічного колективу.

Приблизний їх розподіл може бути таким.

Директор навчального закладу:

спрямовує діяльність педагогічного колективу та шкільних громадських організацій і керує всією роботою з військово-патріотичного виховання учнів;

планує основні заходи з військово-патріотичної роботи, організовує і контролює їх виконання;

організовує та готує обговорення питань військово-патріотичного виховання на засіданнях педагогічної ради, батьківського комітету;

сприяє матеріальному забезпеченню заходів, які проводяться;

організовує максимальне використання шефської допомоги підприємств і військових частин у військово-патріотичній роботі;

організовує методичну роботу з особами, які займаються військово-патріотичним вихованням.

Заступник директора навчального закладу з виховної роботи:

здійснює заходи з військово-патріотичного виховання в позаурочний час;

контролює та координує діяльність класних керівників і надає їм постійно допомогу в організації військово-патріотичної роботи з учнями;

залучає до військово-патріотичної роботи в навчальному закладі шефську військову частину, актив батьків та громадські організації;

підтримує постійних контакт з викладачем предмета «Захист Вітчизни» в організації військово-патріотичної роботи з учнями.

Класний керівник:

планує й організовує роботу з військово-патріотичного виховання учнів у класі;

бере участь у проведенні загальношкільних заходів;

забезпечує активну участь учнів класу в різних заходах з військово-патріотичного виховання;

надає допомогу викладачеві предмета «Захист Вітчизни» у створенні в класі необхідних умов для оволодіння військовими знаннями та навичками;

сприяє підвищенню військових знань шляхом залучення учнів до військово-технічних гуртків, конкурсів, тематичних вечорів, олімпіад та інших заходів, які проводяться в школі з метою підготовки учнів до військової діяльності.

Учитель:

використовує навчальний матеріал із свого предмета в позакласній роботі з військово-патріотичного виховання;

керує роботою гуртка з предмету, максимально використовуючи гурткові заняття для проведення військово-патріотичного виховання;

допомагає організувати читацькі конференції, вечори, огляди, конкурси, виставки, зустрічі, перегляди кінофільмів і т. д. на військово-патріотичні теми.

У сучасних умовах поряд із зростанням виховної функції школи підвищується роль сім'ї у вихованні дітей, підсилюється значення суспільного виховання.

Школа є центром виховної роботи в мікрорайоні і широко використовує допомогу громадськості та батьків у роботі з військово-патріотичного виховання учнів.

Роботу з батьківським активом проводять за такими напрямками:

роз'яснення батькам завдань військово-патріотичного виховання учнів;

ознайомлення батьків з основними методами військово-патріотичного виховання дітей;

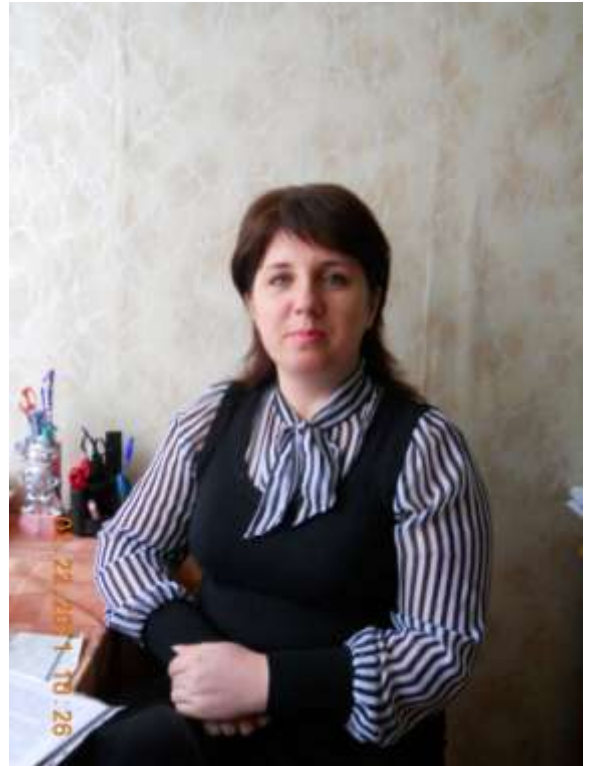
залучення батьків до участі в позакласній та позашкільній роботі (допомога в проведенні походів, екскурсій, військових ігор, керівництво гуртками, бесіди з учнями) на патріотичні теми, різноманітні форми спільної пошукової і творчої діяльності.

Різнманітні професійні знання та вміння батьків, їх захоплення при вмілому педагогічному керівництві з боку вчителів допоможуть збагатити позакласну військово-патріотичну роботу з учнями.

Досвід роботи шкіл показує, що військово-патріотичне виховання учнів у дусі постійної готовності до захисту своєї Вітчизни необхідно проводити систематично, цілеспрямовано і наполегливо.

Гончарук Світлана Миколаївна

*голова МО класних керівників,
класний керівник 7-Д класу
навчально-виховного комплексу:
загальноосвітня школа І-ІІІ
ступенів-гімназія № 23,
спеціаліст І категорії*

Пошукова робота в закладі

*Людей, які залишають
Батьківщину заради чужих
країв, на чужині не поважають,
а на Батьківщині - цураються.*

Езон

Патріотизм – це любов до Батьківщини, свого народу, турбота про його благо, сприяння становленню й утвердженню України як суверенної, правової, демократичної, соціальної держави, готовність відстояти її незалежність, служити їй і захищати її, розділити свою долю з її долею.

Бути патріотом – значить духовно піднятися, усвідомити в Батьківщині безумовну цінність, яка насправді об'єктивно їй притаманна, приєднатися до неї розумом і почуттями. У той же час патріотизм передбачає відкриття в самому собі абсолютної відданості Батьківщині, спроможності безкорисливо радіти її успіхам, удосконалювати її, служити їй, поєднати свою долю з її долею, а не «любити Україну здалека».

Патріот – це той, хто в сьогоденних нелегких умовах сприяє розбудові демократичної соціальної держави правовими методами.

*У кожному з нас, хочемо ми
того чи ні, закладена частина
Батьківщини. Не любити
Батьківщину так само
неприродно як не любити себе.
Ілля Шевельов*

Патріотичне виховання дітей та учнівської молоді – це комплексна, системна і цілеспрямована діяльність органів державної влади, громадських організацій, сім'ї, школи, інших соціальних інститутів щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави.

Методи, засоби і форми патріотичного виховання

Процес патріотичного виховання здійснюється у навчальній, позакласній і позашкільній діяльності та в сім'ях, дитячих та юнацьких об'єднаннях.

В навчально-виховному комплексі: загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів-гімназія № 23 у 2003 році створене дитяче об'єднання «Школярія». Його членами є учні 2-9 класів, учні 10-11 класів виступають у ролі наставників і консультантів, і підпорядковуються безпосередньо педагогам-організаторам.

Структура об'єднання «Школярія» має 8 напрямків:

- 2 класи — «Заказкар'я» (казковий напрямок);
- 3 класи – «ВУЗ» (оздоровчий напрямок);
- 4 класи -«Тато, мама, я - дружна сім'я» (родинно-сімейний напрямок);
- 5 класи — "Веселкові візерунки" (художньо-естетичний напрямок);
- 6 класи - "Шерлок Холмс" (пошуково-інформаційний напрямок);
- 7 класи — "Батьківщина" (краєзнавчий напрямок);
- 8 класи — "Нова хвиля" (творчий напрямок);

9 класи — "Природа - наш дім" (екологічний напрямок).

У своїй роботі ми прагнемо до того, щоб кожен із дітей став активним, знайшов своє місце у справах колективу.

Завдання та діяльність «Школярів» спрямовані на:

- об'єднання дітей з метою проведення різних за тематикою масових заходів, що будуть відбиватися на добрих і корисних справах;
- знайомство з історією своєї Батьківщини, рідного краю, його традицій, звичаїв;
- виховання патріотичності;
- виховання взаєморозуміння в сім'ї, колективі; вивчення свого родоводу, сімейних традицій;
- розвиток дитячої ініціативи, творчості.

Серед методів і форм патріотичного виховання пріоритетна роль належить активним методам, що ґрунтуються на демократичному стилі взаємодії, спрямовані на самостійний пошук істини і сприяють формуванню критичного мислення, ініціативи й творчості. До таких методів належить проектна діяльність.

На сьогодні метод проектів – один із найбільш розповсюджених видів дослідницької роботи школярів. Особливість проекту полягає в тому, що він базується на взаємодії всіх учасників навчально-виховного процесу. Це співпраця, в якій і вчитель, і учні, і батьки є суб'єктами. Класний керівник чи вчитель-предметник виступають лише в ролі організатора процесу, координатора роботи груп.

Метод проекту надає можливість школярам спільно досягати загальних цілей, набувати навичок колективної співпраці, розвивати організаторські вміння та збагачувати досвід самоорганізації й самоуправління.

В 2010 році був створений проект до 65 річниці Великої перемоги «Пам'ять не згасає у віках».

Події Великої Вітчизняної війни 1941-1945 років вражають своїм героїзмом, силою людського духу, трагізмом і величчю всенародного подвигу.

Світла пам'ять про тих, хто поліг на фронтах, загинув від фашистських тортур, був вивезений на роботи до Німеччини, дитиною пережив окупацію, повинна не згасати у наших серцях незалежно від національності, політичних та релігійних поглядів і переконань.

Прийдешні покоління повинні знати про подвиг радянського народу в його титанічній битві з німецьким фашизмом, про його вирішальний внесок у перемогу. Учні 6,10,11 класів в рамках проекту «Пам'ятати і зберегти» зібрали свідчення про своїх родичів – учасників ВВВ, військовополонених, підпільників, що пережили окупацію, дітей війни, блокадників, остарбайтерів.

У книзі використані матеріали:

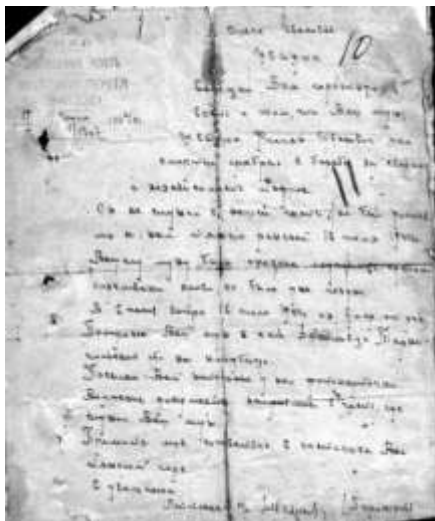
Бугайко Юлії (10-Б)	Брюханова Володимира (6-Д)	Клепач Любові (6-Б)
Волкової Анастасії (11-Б)	Вернигори Владислава (6-Д)	Козачишеної Катерини (6-А)
Гнасько Катерини (10-А)	Гаврінцева Романа (6-Д)	Кривенюка Олексія (6-Б)
Грушко Людмили (11-А)	Гарник Катерини (6-Б)	Крупського Вадима (6-Б)
Демешко Юлії (11-Б)	Гедзюка Андрія (6-Д)	Кудирка Анатолія (6-В)
Дробчака Іллі (10-Б)	Голубко Альони (6-А)	Кушнір Анастасії (6-А)
Жуковської Юлії (11-А)	Гончарука Владислава (6-Д)	Лисаковської Аліни (6-Б)
Іскусних Анни (11-А)	Грисик Юлії (6-А)	Мачкова Владислава (6-Д)

Каплі Аліни (10-А)	Грушко Людмили (6-А)	Плаксії Ілони (6-Д)
Квітко Максима (11-А)	Гулька Олексія (6-Б)	Свідерського Олександра (6-Д)
Ковальчука Івана (11-Б)	Гуменюка Юрія (6-Д)	Сивульської Катерини (6-В)
Мельника Вадима (10-А)	Заболотної Марії (6-Д)	Степанюка Віктора (6-Б)
Присяжнюк Анни (11-Б)	Зузяк Світлани (6-А)	Стодолінської Ольги (6-А)
Теб'якіної Аліни (11-Б)	Іваникович Владислави (6-В)	Студинського Андрія (6-Д)
Чернова Валентина (11-Б)	Ільницького Миколи (6-В)	Танасюк Дар'ї (6-Б)
	Іржавського Олексія (6-В)	Федорчук Вікторії (6-А)
Базя Руслана (6-Д)	Казюри Яни (6-Б)	Шакалова Дмитра (6-Б)
Борівської Наталії (6-А)	Кирилащук Тетяни (6-Д)	Юрченка Сергія (6-В)
Керівники проекту: вчителі історії Паламарчук Г.В., Маслій О.О.		
вчитель етики Подорожняк Н.О.		

Сторінками книги

Список осіб, долі яких описані у книзі

[illegible]

Бондарчук Семен Митрофанович
дід Гончарук Світлани Миколаївни
прадід Гончарука Владислава

У мальовничому селі Івча Літінського району 15 вересня 1914 року народився мій прадідусь Семен у сім'ї Митрофана та Мотрі - наймолодшим з-поміж чотирьох синів та двох донечок. Батько загинув у 1914 році під час Першої світової війни так і не побачивши свого синочка.

Служба в армії визначила його професію. Тому радівдівське вдалося жити далеко від рідного дому у гарнизоні. Забрали від себе дружину та сина у 1941 році, передувати змусило його відправити всього лише за тиждень до початку Великої Вітчизняної війни с'ям'ю до рідного села. На фронт потрапив з перших днів, служив в артилерії. Катастрофічно не вистачало боєприпасів. Одного разу навіть привезли машини солі, щоб набивати патрони. Але це не перешкодило відпрацювати до останнього патрона. Проте фашисти оточили їх з усіх боків, загнали у болото. Багато солдатів загинуло, а тих, які вийшли, забрали у полон. Гнали як худобу етапом від Москви до Днінська, а згодом до Штетена (Німеччина) до табору військовополонених. У шпаларі правд знаходився до визволення радянськими військами. Згадував, як фашисти змушували над полоненими. Одного разу лютьчани, які під час допиту нічого не сказали, вивели на плац, обили бензином та живцем спалили на очах у солдатів. Неможливо передати словами весь той жах страждань, які відчували наші полонені у таборі.

У 1945 році прийшла довгоочікувана Перемога, але не в біді. За наказом Сталіна всіх полонених депортували до Москви на допит. Запитання було одне: «Але ви опинилися у полоні?» – і так упродовж 9 місяців. Знання над усім зберегли не меншим, ніж у фашистів. Наприклад, витягали голок під нігтів. А в цей час сім'я отримала повідомлення, що Семен Митрофанович бондарчук безвісно пропав. Проте жінка переклала того, що чоловік живий не підлево. Прадів повертався додому на крилах щастя. На рідному під'їзді грався хлопчик, який побиравши незнайомого військовому запитав: «Діду, а ви хто?» – «Я твій тато, Толюку!» – прозвучала відповідь. Скільки було радості, вміть збіглася вся родина, сусіди.

У повосинний час працював у колгоспі бджолярем, став Ветераном праці. Свій життєвий шлях закінчив у 1977 році.

Співавтори проекту

 ОБОБЩЕННЫЙ БАНК ДАННЫХ содержащий информацию о защитниках Отечества, погибших и пропавших без вести в период Великой Отечественной войны и послевоенный период			
6.	Балинський П.П.	32.	Зарук З.
7.	Балинський Я.Ф.	33.	Зарук Й.Г.
8.	Безденєжних О.І.	34.	Зузяк П.М.
9.	Білостегнюк В.А.	35.	Квітко Г.П.
10.	Білошкурська С.	36.	Квітко П.Ю.
11.	Бондарчук С.М.	37.	Ковальчук І.Д.
12.	Вільгота М.М.	38.	Ковальчук І.С.
13.	Войтов Г.І.	39.	Ковальчук М.Х.
14.	Волинець П.К.	40.	Кожевников О.І.
15.	Волков В.	41.	Корнійчук С.К.
16.	Гавринцев Ф.З.	42.	Космина П.М.
17.	Гавриш М.В.	43.	Кофанов Н.Г.
18.	Гавриш Т.Н.	44.	Кушнір Д.А.
19.	Гарник Ф.Ф.	45.	Лазнюк І.Ю.
20.	Гетман М.П.	46.	Лазнюк Ю.
21.	Гетман Я.А.	47.	Ледньов Є.Д.
22.	Гнасько П.	48.	Лучко Г.С.
23.	Гнасько П.	49.	Людвов І.К.
24.	Гриб А.С.	50.	Мамашук Т.
25.	Гуменюк І.І.	51.	Мединський
26.	Дідух М.Л.	М.Т.	
		57.	Поліщук Л.
		58.	Поліщук П.
		59.	Попович Н.П.
		60.	Присяжнюк В.І.
		61.	Присяжнюк І.К.
		62.	Скороход О.С.
		63.	Сойко Л.І.
		64.	Соломко І.С.
		65.	Стеблівська А.І.
		66.	Ступа Р.І.
		67.	Твердун П.Н.
		68.	Твердун Т.М.
		69.	Тєбякін М.
		70.	Тищенко М.
		71.	Тищенко М.
		72.	Чернов І.І.
		73.	Чумак Г.Г.
		74.	Шевченко Д.І.
		75.	Шестьоркін Г.П.
		76.	Шестьоркіна І.І.
		77.	Ягодинський М.М.

Список осіб, дані про яких знайдено в узагальненій базі даних “Меморіал”

1. Антошук А.Я.	10. Закерничний А.М.	21. Терновський Ф.Є.
2. Горобенко У.Я.	11. Залюбовський І.Д.	22. Терновський Ф.Ф.
3. Грабець В.О.	12. Кофанов Н.Г.	23. Тхоровський С.М.
4. Грисик В.Л.	13. Коцюбський В.М.	24. Храполович В.Я.
5. Гуменний І.П.	14. Коцюбський Т.К.	25. Шведюк Ф.І.
6. Гуменний П.П.	15. Кудирко П.Н.	26. Яремко С.І.
7. Довбиш В.І.	16. Мачков І.І.	
8. Жульков М.П.	17. Огородник М.Г.	
9. Жульков П.І.	18. Онипчук П.С.	
	19. Ревнюк К.А.	
	20. Сюник В.П.	

Інформація про сайт “ОБД Меморіал”

Перемога у Великій Вітчизняній війні дісталася дуже дорогою ціною. Долі тисяч людей так і залишилися нез'ясованими. З метою організації роботи з увічнення пам'яті полеглих захисників Вітчизни Президент Російської Федерації видав ряд доручень та Указів відповідно до яких Міністерством оборони створено Узагальнений комп'ютерний банк даних, що містить інформацію про захисників Вітчизни, загиблих і зниклих безвісти в роки Великої Вітчизняної війни, а також у післявоєнний період (ОБД Меморіал).

Головна мета проекту – дати можливість мільйонам громадян встановити долю чи знайти інформацію про своїх загиблих чи зниклих безвісти рідних та близьких, визначити місце їхнього захоронення.

Військово-меморіальним центром ВС РФ проведена унікальна робота, в результаті якої створено інформаційно-довідкова система глобального значення, яка не має аналогів у світовій практиці.

Дані для наповнення узагальненого банку даних взяті з офіційних архівних документів, що зберігаються в Центральному архіві Міноборони РФ і у Військово-меморіальному центрі ЗС РФ. Основний масив документів – це донесення бойових частин про безповоротні втрати, інші архівні документи, що уточнюють втрати (похоронки, документи госпіталів і медсанбат, трофейні картки радянських військовополонених і т.д.), а також паспорти захоронень радянських солдатів і офіцерів.

На сайті Ви можете знайти інформацію про звання загиблого, частини, в якій він служив, дату і причину смерті (убитий, помер від ран, пропав без вісті) і місце поховання. Більш того, на сайті викладені відскановані копії всіх оброблених документів-першоджерел, що містять інформацію про персоналії. Ці документи дозволяють з великою точністю ідентифікувати полеглих, оскільки в них часто міститься додаткова інформація, зокрема імена та адреси

родичів.

У рамках проекту відскановано і надано в Інтернет-доступ близько 10 мільйонів аркушів архівних документів та понад 30 тис. паспортів військових поховань.

ОБД Меморіал є гідним пам'ятником всім воїнам, загиблим та зниклим безвісти при захисті нашої Батьківщини та її інтересів, на практиці реалізуючи гасло “Ніхто не забутий, ніщо не забуте”.

Роботи з поповнення банку даних продовжуються.

Учні під час роботи над проектом здобувають досвід розв'язання реальних проблем у майбутньому самостійному житті, що в наш час є метою соціалізації сучасних підлітків.

До 65 річниці Перемоги учнями 11-А класу (Гуменюк Олена, Тюріна Вікторія, Бабак Дарина) у 2010 році створено **проект «Пам'ять про війну в моїй родині»**.

Взяли участь у ньому учні 5-их, 7-их, 10-их, 11-их класів. Керівник проекту учитель світової літератури - Крупська О. М.

Мета проекту:

1. Визначення ролі наших земляків у здобутті Перемоги.

2. Висвітлення невідомих сторінок війни.
3. Визначення долі воїна-переможця.

Завдання проекту:

1. Зібрати та узагальнити матеріали про життя наших земляків, рідних, знайомих та їх участь у війні.
2. Визначити проблеми, які існують у ветеранів, та можливі шляхи їх подолання.
3. Оформити ветеранські сторінки книги-пам'яті з узагальненням фактів життя, особистих документів, інтерв'ю з ветеранами та інше.
4. Матеріали використовувати для уроків історії, світової літератури, класних виховних годин, спільних заходів з ветеранами.
5. Розповсюджувати матеріали серед учнів школи, батьків, жителів району міста.

Зібрані матеріали проаналізовано та узагальнено. Пошукова група оформила папки з матеріалами в книгу «Пам'ять про війну в моїй родині». Серед усіх матеріалів зустрічалися такі унікальні документи: фронтові фото, листи «трикутники», військові документи, листи нагородження, фронтова поезія та інше. Ця робота справила величезне враження на учасників пошуку. Читаючи учнівські відгуки про зустрічі з ветеранами та твори, розуміємо, що ця робота торкнулася найтонших струн дитячих душ.

День Перемоги

День Перемоги — величне свято!
Цей день ми шануємо всі
Щедре вітання і квітів багато —
Весна ж, бо уже на дворі.
Веселі, щасливі усмішки довкола,
І радість така на душі
Та була колись пора грізна, сувора,
То були воєнні дні.
Горіла земля під ногами фашистів,
Той чобіт топтав все святе.
Се народ подолав, і країну очистив,
І дав нам життя золоте.
Дідусі сивочолі і бабусі старенькі —
Вам вклоняються внуки до ніг.
Ми даруємо вам поцілунки тепленькі
І здоров'я на «многая» літ
Ми не хочем війни

І не хочем людського страждання.
Хай буяння весни
Всім приносить любов і кохання.
Київ, Прага, Москва і Хатинь, і Берлін —
Вічна дружба у нас непорушна, єдина.
Всім народам землі наш доземний уклін.
Іваникович Влада, 6-В

Невідомий солдат

Подряпаний шолом із сталі,
Рука стискає автомат,
На кам'яному п'єдесталі
Застигнув назавжди солдат.
Завмер героєм безіменним
Без прізвища і без чинів,
Своїм загостреним багнетом
Він першим ворога зустрів.
Він мужньо повз назустріч танку,
Не обертаючись назад,
Він добре чув німецьку лайку
І вибухи своїх гранат.
На закривавленім бушлаті
Він друга з бою витягав.
І ніжно, як дитину мати,
Від куль собою закривав.
Це він завзято боронився,
Коли в оточенні блукав,

Невміло зовсім матерився,
Коли від рани помирав.
Живцем не раз горів в полум'ї,
В грузьких болотах потопав,
Ніколи не вклонявся кулі,
В атаку першим він вставав.
Він захищав Смоленськ і Київ,
Москву, Одесу, Сталінград,
І кров'ю його рясно вмила
Земля від Волги до Карпат.
Він чесно ніс тягар солдатський,
Себе героєм не вважав,
Заснув солдат в могилі братській,
Втомившись від ротних справ.
Тепер стоїть, одітий в бронзу,
Завмер на варті на горі,
До нього протоптали стежку
Його старенькі матері...

Островський В., 7-Б клас

У травні 2005 року в НВК: загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів-гімназія № 23 м. Вінниці створено **залу бойової Слави**.

Її створено учителем образотворчого мистецтва, членом Національної Спілки художників України, Заслуженим художником України — Янголем Олексієм Григоровичем (18. 03. 1943 – 07. 10. 2009).

Його творчий шлях розпочався у 1971 році участю у Республіканській виставці «На варті миру».

У 1999 році Олексій Григорович став автором художнього оформлення книги пам'яті воїнів-афганців «Чорний тюльпан» А. Гончара.

У 2009 році за серію робіт «Геноцид українського народу» присвоєно звання Заслуженого художника України.

Учасник Міжнародних, Республіканських, регіональних, обласних та персональних виставок. Твори художника знаходяться у музеях Міністерства

культури України, Польщі та приватних колекціях в Росії, Ємені, В'єтнамі, Україні.

Експозиція зали бойової слави складається зі стендів та плакатів:

1. Початок війни

2. Провал «Бліцкригу» і початок «Великого перелому»

3. Битва за Дніпро, Курська битва.

4. основні битви.

5. Україна та Вінниччина в роки Великої Вітчизняної війни.

6. Визволення Європи. Велика перемога.

**Ніхто не забутий,
Ніщо не забуто.**

Мета діяльності зали бойової слави полягає у:

- залученні молодого покоління до вивчення та збереження історичної спадщини свого народу, пам'яті про його героїчне минуле та подвиг у справі захисту миру;
- формуванні освіченої творчої особистості учня;
- виховання свідомих громадян Української держави.

Головними завданнями в роботі зали бойової слави є:

- сприяння удосконаленню навчально-виховного процесу НВК: ЗОШ I-III ступенів-гімназія № 23;
- розширення та поглиблення загальноосвітньої підготовки учнівської молоді засобами позакласної та позашкільної роботи;
- розвиток її творчих інтересів до пошукової та науково-дослідницької роботи;
- формування у підростаючого покоління розуміння нерозривного зв'язку минулого, сучасного і майбутнього України;
- пошук, збереження, вивчення, охорона і пропаганда пам'яток історії та подвигів солдат під час Великої Вітчизняної війни.

Зала бойової слави у своїй діяльності реалізує такі основні напрямки:

- Організовує пошукову та дослідницьку діяльність згідно з тематикою залу.

- Систематично проводить пошукову роботу з метою поповнення фондів залу (походи, екскурсії, зустрічі з ветеранами, підготовка аудіо, фото та відео матеріалів, радіопередачі тощо).

→ Організовує проведення рейдів «Турбота» (допомога самотнім ветеранам, привітання їх зі святами).

→ Проводить освітньо-виховну, лекційно-екскурсійну роботу серед учнівської молоді, організовує зустрічі учнівського та педагогічного колективів з ветеранами Великої Вітчизняної війни.

→ Організовує і бере активну участь у загальношкільних освітніх та виховних заходах.

Упевнено крокує по планеті 2011 рік. У забуття ідуть 1418 днів і ночей Великої Вітчизняної війни. З кожним днем зменшується кількість її учасників і свідків. Але в ім'я сьогоднішнього і світлого завтра нетлінною повинна залишатись пам'ять нащадків про тих, хто в буремні роки своїм життям захистив Вітчизну від фашистських поневолювачів.

Цей матеріал, який знаходиться в залі бойової слави, є цінним нагадуванням молоді про подвиг, героїчне минуле нашої країни, необхідність зберегти пам'ять про жах війни, її наслідки.

Застосування наведених форм і методів патріотичного виховання покликане формувати в особистості когнітивні, емоційні та поведінкові компоненти, що передбачають вироблення умінь міркувати, аналізувати, ставити питання, шукати власні відповіді, критично розглядати проблему, робити власні висновки, брати участь у громадському житті, набувати вмінь та навичок адаптації до нових суспільних відносин, адекватної орієнтації, захищати свої інтереси, поважати інтереси і права інших, самореалізуватися тощо.

Гаврилюк Оксана Дмитрівна

*голова МО класних керівників, спеціаліст I
категорії,
класний керівник 6 – Г класу
закладу «Середня загальноосвітня школа I –
III ступенів № 22 м. Вінниці»*

Впровадження військово – патріотичного виховання в позаурочний час

*«Патріотизм, чий би він не був,
доводиться не словом, а ділом»*

Віссаріон Бєлінський

Метою патріотичного виховання є становлення громадянина-патріота України, готового самовіддано розбудовувати її як суверенну, незалежну, демократичну, правову, соціальну державу, забезпечувати її національну безпеку, знати свої права і обов'язки, цивілізовано відстоювати їх, сприяти єднанню українського народу, громадянському миру і злагоді в суспільстві.

Прогностика розвитку особистості школярів

В процесі навчання і виховання у школярів повинні сформуватися почуття патріотизму, любові до свого народу, уміння аналізувати зовнішні та внутрішньополітичні умови та уміння самостійно адекватно оцінювати події, що відбуваються у державі і світі, свою роль у цих подіях.

Очікувані результати

Модель випускника

Зміст патріотичного виховання передбачає глибоке розуміння природи учнів, їх індивідуальних рис і можливостей, повагу до особистості дитини, турботу про її гармонійний розвиток, встановлення взаємин співробітництва у навчально-виховному процесі.

Складний процес патріотичного виховання здійснюється за допомогою різноманітних форм роботи, вибір яких залежить від змісту та завдань виховної роботи, вікових особливостей вихованців з урахуванням основних напрямів діяльності школярів.

Ефективність патріотичного виховання в позакласній діяльності значною мірою залежить від спрямованості виховного процесу, методів та форм його організації. Пріоритетну роль доцільно відводити активним методам, застосування яких ґрунтується на демократичному стилі взаємодії, сприяє формуванню критичного мислення, ініціативи й творчості. До таких **методів** відносять: соціально-проектну діяльність, ситуаційно-рольові ігри, соціограму, метод відкритої трибуни, соціально-психологічні тренінги, інтелектуальні аукціони, ігри-драматизації, створення проблемних ситуацій та ситуацій успіху, аналіз конфліктів та моделей стилів поведінки.

З метою організації патріотичного виховання учнів в закладі «Середня загальноосвітня школа I – III ступенів № 22» проводяться: лекції, бесіди ("Я – громадянин-патріот незалежної держави України", "Пам'яті вдячні нащадки")

"Моя рідна Україна", "Знати і поважати Герб своєї Вітчизни, її прапор і гімн", "Наша вітчизна - Україна", "Державна символіка Батьківщини", "Твої права і обов'язки", "Патріотизм – нагальна потреба України"

День Цивільного захисту

"Моя земля – земля моїх предків", "Україно, матінко моя", "Символи України", "І синє небо, і жовте колосся", "Народні символи", тощо);

День Соборності

семінари, «круглі столи», брейн-ринги, конференції ("У пам'яті світ врятований", "Утверджувати ідеали культури миру – служити миру", "Люблю я свій народ – ціную його звичаї");

Брейн - ринг

уроки пам'яті ("Їх славні імена в літописі Великої Вітчизняної", "Зростаємо громадянами-патріотами землі, що Україною зветься", "Наша вулиця носить ім'я героя війни", "Бойові нагороди воїнів, полководців, які визволяли Україну від нацистів");

День Захисника Вітчизни

екскурсії до музеїв військових частин, установ, підприємств, вищих навчальних закладів, зустрічі з ветеранами війни, праці та військової служби, походи по місцях бойової слави, пошукову роботу, участь у роботі клубів та гуртків патріотичного спрямування;

Шкільний музей

акції з метою упорядкування меморіальних комплексів, пам'ятників, братських могил, інших поховань захисників Вітчизни;
години спілкування ("Я – громадянин і патріот держави", "Я - українець!"),

Година спілкування

"Можна все на світі вибрати синові, вибрати не можна тільки Батьківщину!");

Захід «Вклонімося величі подвигу»

працюють військово-патріотичні об'єднання,

клубів та гуртків за інтересами, молодіжних та дитячих центрів творчості, фізкультурно-спортивних

Майбутні захисники Вітчизни (змагання)

та туристських клубів і підтримки їх роботи

Тур

У молодшому шкільному віці важливо формувати здатність дитини пізнавати себе як члена сім'ї; родини, дитячого угруповання; як учня, жителя міста чи села; виховувати у неї любов до рідного дому, школи, вулиці, своєї країни, її природи, рідного слова, побуту, традицій.

У підлітковому віці виховувати духовно осмислений, рефлексивний патріотизм, який поєднує любов до свого народу, нації, Батьківщини з почуттям поваги до інших народів, своїх і чужих прав та свобод.

У старшому шкільному віці пріоритетними рисами ціннісного ставлення до Батьківщини є відповідальність і дієвість. Старшокласники не лише ідентифікують себе з українським народом, але прагнуть жити в Україні, пов'язати з нею свою долю, служити Вітчизні на шляху її становлення як суверенної і незалежної, демократичної, правової і соціальної держави; поважати Конституцію України і виконувати норми законів; бережно ставитися до етно-етичної культури народу України; володіти рідною та державною мовою; визнавати пріоритети прав людини, поважати свободу, демократію, справедливість.

Інформаційне забезпечення національно-патріотичного виховання молоді:

- розширення інформування молоді про заходи з відновлення та - вшанування національної пам'яті;
- організація у теле-, радіопрограмах і в пресі постійно діючих рубрик, що популяризують українську історію, мову та культуру, досвід роботи з національно-патріотичного виховання різних соціальних інституцій;
- недопущення пропаганди в засобах масової інформації культу насильства, жорстокості і бездуховності, поширення порнографії та інших матеріалів, що підривають суспільну мораль та національні духовні цінності, заперечують суверенність Української Держави ;
- підтримка україномовних молодіжних друкованих засобів масової інформації, теле- та радіопрограм, створення Інтернет-сторінок, що популяризуватимуть українську історію, мову та культуру, досвід роботи з національно-патріотичного виховання;
- виробництво кіно- і відеофільмів, підтримка видання науково-популярної, наукової, художньої літератури національно-патріотичного спрямування.

Результатом військово - патріотичного виховання має бути сформованість почуття патріотизму, яке означає прояв особистістю любові до свого народу, поваги до українських традицій, відчуття своєї належності до України, усвідомлення спільності власної долі з долею Батьківщини, досконале володіння українською мовою.

Добранська Лариса Іванівна

*голова МО класних керівників,
класний керівник 8 – Г класу
закладу «Середня загальноосвітня школа
I-III ступенів №27
м. Вінниці»,
спеціаліст вищої категорії*

Сценарії виховних заходів

«Пам'ять серця»

Мета:

- ознайомити учнів з однією з найтрагічніших сторінок історії;
- виховати пошану до тих, хто став свідком і учасником воєнних дій в Афганістані;
- виховувати розуміння відчуття небезпеки, яке культивує війна, донести до сердець учнів, що війна — це божевілля;
- виховувати почуття патріотизму.

(На екрані карта Афганістану)

Показ відеофрагменту «Пароль один – Афган»»

Голос за сценою

Хоч рік мине, хоч років десять,

Хоч півстоліття, півжиття...

Хіба у пам'яті зітреться

Колись трагедія оця?

І як це горе розказати?

Знайти біди причину?

Хіба забуде якась мати

«Афганця»-сина, що загинув?

Не поверне ніщо дитини:
Ні пісні сум, ні плач вірша...
Лиш серце рветься на частини
І розлітається душа!

Ведучий. Все далі й далі відходять в історію події Афганської війни, але дві дати забути неможливо, це 25 грудня 1979-го і 15 лютого 1989 року. Понад чверть століття минуло з того часу, як почалася війна і 22 рік, як вона закінчилася, залишивши глибокий слід у наших серцях. Проміжок між цими датами – крок немалий для людського життя, тим більше для покоління, яке побувало там...

(Показ слайдів про Афганістан)

(Вірш по черзі читають двоє дівчат)

Что Контингент принес с земли Афганистана?

Конечно, боль, застывшую в глазах.

Конечно, грузы «Черного тюльпана»,

За каждым «цинком» - матери в слезах.

Что Контингент принес с земли Афганистана?

Огонь души, зажженный на войне,

Свои награды, костыли и раны -

Они так ноют дома, в тишине.

Что Контингент принес с земли Афганистана?

Вопросы, не нашедшие ответа.

Звучат они сегодня неустанно,

И главный среди них: «За что все что?»

Что Контингент принес с земли Афганистана?

Единственное на войне богатство -

Рожденное в бою, на поле бранном,

Крещенное огнем святое братство.

Ведуча. Сьогодні ми зібрались разом, щоб нагадати молодому поколінню про афганський період нашої історії, вшанувати пам'ять загиблих та привітати почесних гостей нашого заходу, які з гідністю пронесли єдине на війні багатство – святе братство поколінь. Адже в тенета афганської війни були втягнуті 18-ти, 30-ти, 50-ти річні, починаючи від рядового до генерала.

(Інсценізація вірша)

- Ты Расскажи нам, старшина,
Объясни все как есть на духу:
Правда ли, что там идет война? -
И припомнил я полк и Руху,
И припомнил я горы в огне,
Смертоносные строчки с вершин,
И осколков следы на броне
Опаленных боями машин.
Вспомнил я, как горел БТР,
Наскочивши на мину в пути,
Как, оставшись без ног, офицер
Умолял пристрелить, не нести.
Вспомнил привкусы крови во рту,
Как в санбате в сознание пришел,
И проклятую ту высоту,
До которой чуть-чуть не дошел...

(Фон)

Ведучий. В ім'я життя на землі, в ім'я білого танцю, в ім'я чистого кохання, і, звичайно, ж, в ім'я пам'яті.

Ведуча. Слезы, слезы, откуда же вы беретесь?

Ведучий. Згадувала Ірина.

Ведуча. Откуда-то из самой глубины сердца. У меня такое ощущение, что эта песня 20 лет тому назад родилась внутри меня, хотя у нее есть авторы: Юрий Рогоза - известный драматург, поэт, автор песен, которые стали хитами, мюзиклов с успехом идущих в украинских театрах, и Игорь Демарин - восходящая звезда, студент консерватории, композитор, с 14

лет он стоит на сцене с гитарой в руках, неизменно покоряя сердца людей своими песнями.

Без "Белого вальса" не представляли себе своих мероприятий наши герои войны в Афганистане, песня стала очень популярной, звучала на всех радиостанциях (впервые - на "Маяке"), возглавляла хит-парад газеты "Вечерняя Москва", а отделы писем были завалены мешками со зрительскими заявками и восхищенными отзывами.

После исполнения песни не только воины-интернационалисты, принявшие меня в свое "Боевое братство", но и все военнослужащие стали называть меня "сестренкой". Это для меня самое почетное звание, которое я имею. Лужники переполнены: 15 февраля, годовщина вывода советских войск из Афганистана, собрались боевые товарищи.

Мой выход, начинается вступление, делаю первые шаги от кулис, и вдруг - грохот, будто крыша обваливается!

Взглянула в зал - все встают. Пора начинать петь, а у меня ком в горле, первые строчки я просто проговорила полупшепотом, потом взяла себя в руки. Дошла до второго куплета, увидела первые ряды партера - ребята в форме стоят, положив руки на плечи друг другу, и, не стесняясь своих слез, омыают ими свои боевые ордена, которые сияют на груди новеньким блеском.

Снова дрогнул голос, отвела взгляд в темноту огромного зала, кое-как собралась с духом и все же допела:

Слышите - в медь полкового оркестра
Хриплым, надрывным бемоле ворвался
Крик недождавшейся русской невесты,
Страшная музыка белого вальса?

Эта война с собственными эмоциями продолжается на протяжении двадцати лет.

Ведучий. Кожного разу Ірина Шведова, як вперше, проживає кожне слово цієї пісні.

Ведуча. Сумна статистика: 15 тисяч загиблих, 12 тисяч залишилися інвалідами, понад 100 тисяч живуть і житимуть із невиліковними хворобами, 86 українських юнаків – у полоні, більшість з яких за плином часу можна вважати такими, що пропали безвісти.

Ведучий. Загинуло уродженців Вінницької області - 168 чоловік.

Ведуча. Поховано на території області - 138 .

Ведучий. Пропали безвісти - 2 чоловіка.

Ведуча. Отримали поранення – 182-і людини.

Ведучий. Повернулись інвалідами - 116 чоловік.

Ведуча. Бойові нагороди вручено - 704 чоловікам.

Ведучий. В області проживають - 3 тисячі 112 учасників бойових дій.

Учень. Ще вчора був студентом я,
Було навчання і сім'я.
Не міг тоді я навіть знати,
Як з ворогом це воювати...
Сьогодні я уже солдат,
Мій однокласник - наче брат.
І ця війна йде до кінця,
Що вщент розбила нам серця.

Ведуча. Війна - це не тільки бої, героїзм і подвиг. Це важкі людські страждання, нелюдські випробування, це смерть багатьох людей. Війна – це горе не однієї людини, а цілого періоду. Війна закінчилася. Багато молодих воїнів-інтернаціоналістів були нагороджені орденами і медалями, але найвищою нагородою для тих, хто уцілів, є життя.

Учениця. Метеорит живе мгновеньє,
Сгорая в дымной синеве.
Его отвесное паденье
Сквозь смерть направлено к Земле.

А я готов, летя сквозь годы.
Метеоритом в синей мгле
Сгореть сжигая все невзгоды,
Во имя жизни на земле.

(Танок)

Учень.

Простите те, кому мы не успели
Сказать слова о трепетной любви,
За то, что на горячий снег осели,
Захлебываясь в собственной крови.

Простите нас, распластанных на скалах,
Разорванных осколками гранат,
Вписавших в вашу память кровью алой
Черты навеки молодых солдат.

Простите нас, что мы уже не с вами
И что приходим только лишь во сне,
И не травите горькими словами
Ребят, что уцелели на войне.

Ведучий. Простим героям - ЧЕСТЬ І ШАНА,

Хто там на Ваші долі вплинув,
Хто там зберіг життя нам з Вами!
Тим ВІЧНА СЛАВА - хто загинув!

Ведуча. Схиляємо голови перед світлою пам'яттю, тих хто віддав своє життя,
увійшовши в безсмертя.

*(Дівчата виходять на сцену із свічками. Метроном відлічує хвилину
мовчання, на екрані імена загиблих.)*

Ведучий. Афганських подій ніколи і нікому не викреслити з календаря. І

скільки б ми не повертались до тих подій, встановлюючи нові і нові факти, змінюючи цифри, все переоцінюючи, істина залишається одна – незмінно житиме пам'ять про Афганістан.

1 дівчина: Привітати ми хочемо вас, дорогі гості, за народним звичаєм!

2 дівчина: Є у нас чарівний горщик, (показує)

Кладемо вам у цей горщик жита.

Щоб веселіше, радісніше стало жити.

Здівчина: Та гілку дуба, щоб міцними і здоровими були, як він! .

Мали сили здолати усі перепони, які є у житті.

1дівчина: Та трохи гороху - щоб багатіли потроху.

2дівчина: Та ще мірочку вівса - щоб частіше збиралась родина вся!

Здівчина: А я вкину часнику - щоб всім були завжди до смаку!

Всі: Усе те, що промовляється, хай в майбутньому збувається.

Ведуча. Запрошуємо на сцену наших шановних гостей.

(Виступ воїнів-інтернаціоналістів)

(Показ слайдів «Ці хвилини ми пережили разом»)

Ведучий. Шановні друзі! На цьому наша зустріч закінчується. Низький уклін Вам, воїни-афганці від усіх земляків.

Ведуча. Бажаємо усім Вам здоров'я, щастя, миру, злагоди, добробуту.

Ведучий. Дякуємо, що Ви до нас завітали і згадали події, які не можна забути.

(Звучить пісня)

Пісні, овіяні війною

(Лунає пісня “ Катюша “, сл. М. Ісаковського, муз. М. Блантера.

На її фоні починає ведучий.)

Ведучий 1. Пісні війни ... Скільки їх, прекрасних і незабутніх ! У них є все : людська любов, біль відступу на початку війни та радість повернення, картини життя солдат, розповіді про бойові подвиги моряків , льотчиків та піхотинців. І якщо зараз прослухати усе найкраще, що створили поети і композитори у ті роки, то це була б музична антологія історії Великої Вітчизняної.

Ведучий 2. Пісні – як люди: у кожної своя біографія, у кожної своя доля. Вони спалахували яскраво, не згасли до цих пір і навряд чи скоро згаснуть. Тим і милі вони нашому серцю, ці пісні, такі різні і несхожі, близькі та далекі, подібні до “ Катюші “, створені , коли у повітрі вже відчувався запах пороху. Про такі пісні і піде розмова сьогодні.

(Фоном звучить пісня “ Священна війна “, сл. В. Лебедєва-Кумача, муз. А.В. Александрова.)

Ведучий 3. Йшов третій день війни. Москва, насторожена, зібрана, готова до оборони. Діти, подорослішали до часу. Тривога і біль затаїлися у людських очах – третій день кожну хвилину смерть забирає молодих, сповнених сил синів, батьків, чоловіків ... Вранці 24 червня 1941 року на перших шпальтах центральних газет був опублікований вірш поета Василя Лебедєва – Кумача “Священна війна“.

Вставай, страна огромная,
Вставай на смертный бой.
С фашистской силой темною,
С проклятою ордой ...

Ведучий 4. 27 червня 1941 року на Білоруському вокзалі Москви, переповненому солдатами, які відправлялися на фронт, уперше прозвучала пісня композитора Александрова “ Священна війна “

(Виконується пісня “ Священна війна “ гучно)

Ведучий 1.

У прибрежных лоз, у высоких круч.
И любили мы, и росли.
Ой , Днипро, Днипро,
Ты широк, могуч,
Над тобой летят журавли ...

(Фон «Пісня про Дніпро»)

Ведучий 2... Осінь 1941 року. Наші війська, незважаючи на героїчний опір, відступили. Фронтний кореспондент «Комсомольской правды» Євген Долматовський, що вже був занесений до списку загиблих, пробирався до своїх по території, де хазяйнували гітлерівці. “Я ледь дотягся до Канева, мало не потрапив в облаву, як міг вибрався на околицю“, - згадував поет. Місцеві хлопчачи взяли переправити на дірявому човні радянського солдата на лівий берег Дніпра.

(Звучить “ Пісня про Дніпро “, сл. Є. Долматовського, муз. М. Фрадкіна.)

(Музика лунає спочатку гучно, потім тихо, фоном.)

Ведучий 3. Емоційна сила гірких, але мужніх слів, широка і чиста, як простори Дніпра, мелодія, зробили “ Пісню про Дніпро “ міцною, оптимістичною піснею віри в Перемогу.

Ведучий 4. В перших числах жовтня 1943 року, рано вранці, під прикриттям потужних артилерійських залпів, дивізія почала форсувати Дніпро. З гучномовців полинули слова могутньої пісні. Чути її було на 5-8 кілометрів

навколо. Складалося враження, що співає саме повітря, вода, ліс, земля. Що і вони радіють разом з радянськими солдатами звільненню від ворога.

(Мелодія звучить голосно.)

Ведучий 1. Чим більше часу відділяє нас від тих воєнних часів, тим більше хвилюють і зворушують до сліз ліричні пісні, зігрівавши душі наших солдат 65 років назад. Варто знову залунати нехитрій мелодії або вальсовому мотиву, як самі по собі з'являються в пам'яті слова пісні:

На позицію девушка
Провожала бойца,
Темной ночью простилася
На ступеньках крыльца.
И пока за туманами
Видеть мог паренек,
На окошке на девичьем
Все горел огонек.

(Звучить пісня “Огонек”, сл. М. Ісаковського, обробка Б. Мокроусова.)

Ведучий 2. В роки війни цю пісню знали і любили усі – і на фронті, і в тилу. Багато композиторів склали музику на цей текст. Але трапилось так, що на фронті та в тилу “Огонек” поширилась на музику невідомого автора. Проста і трохи сентиментальна мелодія якось дивовижно тісно злилась с задушевними словами майстра пісні М. Ісаковського. Його величезний талант надав мелодії нове життя.

(Звучить пісня “Дороги”, сл. Л. Ошаніна, муз. Анатолія Новікова)

Ведучий 3. Навіть найстаріші фронтовики не могли з точністю сказати, коли ж вперше почули цю дивовижну по своїй щирості та виразності пісню. Багато хто щиро вірив у її народне, окопне походження. Другі вважали, а деякі і сьогодні

впевнені, що пісня “ Дороги “ вперше з’явилася десь у середині війни ...

А ось що розповідав сам автор пісні “ Дороги “ Лев Ошанін .

Ведучий 4. ... Незабутні весняні дні 1945 року. Народ тріумфує – наступив – таки кінець багатостраждальній війні! .. Тоді до мене і композитора Анатолія Новікова звернувся керівник Ансамблю військ Народного Комісаріату Внутрішніх справ (НКВС), відомий кінорежисер Сергій Юткевич. По своїй популярності у країні цей творчий колектив був другим після Ансамблю пісні і танцю Червоної Армії, під керівництвом генерала Алесандрова. Тоді ж нам передали невеликий такий темничек того, що ансамбль хотів бачити у своєму репертуарі. Серед різних тем була і така: « Песня по стук колес », далі , в дужках, примітка “ солдаты едут на фронт ... ”.

Ведучий1. І відразу нескінченною низкою встали перед очима дні війни, ешелони з солдатами, від’їжджаючими на фронт. Багато з них так і не повернулись додому. Але напевно кожен не раз замислився про те, що чекає його там, попереду ...

Ведучий 2. Так на одному подиху з’явилися і перші рядки:

Эх, дороги –
Пыль да туман,
Холода, тревоги
Да степной бурьян ...

Рядки ці і раніше крутились у моїй голові, але якось не складалось. А тут зразу випали, оформились. Мелодія пісні почала народжуватись тут же , у рояля. І відразу пішли слова :

Знать не можешь
Доли своей:
Может, крылья сложишь
Посреди степей.

Ведучий 3. Мабуть, немає людини, котра хоч раз почувши пісню А. Фат'янова і композитора В. Солов'його – Сідого «Солов'ї», не закохався в неї. Вона лунала на фронті весною 1945 року і зразу ж полонила серця воїнів своїм ліризмом, душевністю, якоюсь незвичайною чарівністю. Слова пісні дуже точно і разом з тим просто розповідали про те, що було в ті дні на душі у кожного бійця.

Ведучий 4. А завтра снова будет бой –
 Уж так назначено судьбой,
 Чтоб нам уйти, недолюбив,
 От наших жен, от наших нив.
 Но с каждым шагом в том бою
 Нам ближе дом в родном краю

(Звучить пісня «Солов'ї», сл. А. Фат'янова, муз. В. Солов'єва – Сідого, спочатку голосно, а потім тихо, фоном).

Ведучий 1. Шістдесят п'ять років пройшло після того, як відгрімili останні залпи Великої Вітчизняної, а ми як колись любимо і співаємо пісні “На солнечной поляночке“, “Где же вы теперь, друзья-однополчане?“, “Солов'ї“. Це безсмертні пісні! Тому що в них відобразилась велика душа народу...”

Ведучий 2. Давайте і ми ще раз прослухаємо ці чудові пісні у виконанні учнів сьомих класів.

(Проходить конкурс пісні і строю)

Ведучий 3.
 Над лесами необъятными,
 Над полями перекатными,
 Над разрывами гранатными
 Песни-ласточка летят.

Ведучий 4. Пахнут рощи горьким порохом,
Шепчут травы тихим шорохом .
И о том, что сердцу дорого,
Русским людям говорят.

(Звучить пісня «День Победы»з демонстрацією фільму, учні проходять парадом по спортивній залі)

Гриценюк Оксана Іванівна,

*голова МО класних керівників,
класний керівник 11-А класу
ВСЗШ II-III ст.№24,
спеціаліст I категорії.*

Військово-патріотичне виховання сучасної молоді на козацько-лицарських традиціях нашого народу

*І не буде переводу
Українському народу,
Доки із глибин сторіч
Долина козацький клич!
Я.Яковенко*

Сучасний загальнодержавний сплеск цікавості до історії козацтва й зокрема уваги до його проблем пояснюється просто: йде формування національної еліти, яка спирається в своїй діяльності на національний – козацький досвід державотворення.

Історичні умови буття українського народу породили самобутній феномен – козацтво. Воно втілювало в собі фізичне і духовне здоров'я нації, інтелектуальну силу, життєздатність, оптимізм і енергію. Це була об'єднана, згуртована, ідейно і духовно зцементована, суворо дисциплінована національна сила, яка очолювала боротьбу проти чужоземних ворогів. Майже чотириста років тому козаки так виклали королівським послам свою роль і призначення:

«Подібно до наших предків, хочемо і ми користуватися вольностями життя, маєтностями і свободами, що належать лицарським людям... Дбаємо про те, щоб так само і наші наступники прийняли їх цілими і непорушними, з примноженням слави. І щоб вони один після одного передавали їх у прийдешні часи».

Українці – єдина у світі козацька нація. Козацтво є дисциплінованою організацією українського народу, споконвічною формою його самоорганізації і самозахисту в лихоліття на засадах стародавнього Звичаю – Волі як викристалізованого етнічного розуму.

Після зруйнування Запорізької Січі в 1775 році, незважаючи на тривалий процес розкозачення і денаціоналізації українців Російською імперією, живий ланцюг спадковості Українського козацтва ніколи не переривався: 1775-1828 рр. – Задунайська Січ; 1783-1868рр. – Українські козацькі війська і формування у складі імперського війська; 1783-1917 рр. – в Україні зберігався козацький стан; 1917-1922 рр. – бурхливий процес відновлення козацтва, його боротьба за відродження самостійної і соборної України; 1918-1933 рр. – існування в Україні Українського вільного Козацтва, а до 1989 року – збереження духовності і традицій Українського козацтва у ментальності і моралі національно-патріотичної верстви етнічних українців на Батьківщині і в українській діаспорі.

Вільною «Козацькою республікою» називали іноземці нашу Батьківщину – неньку Україну, з глибокою повагою відгукувались про її відчайдушних захисників – запорозьких козаків.

В епоху козацтва було створено глибоку багатогранну духовність, що стала вершиною української національної культури.

Система козацької педагогіки включала у себе такі домінанти, як виховання любові до рідного краю, моральної та фізичної готовності стати в будь-який час на його захист; виховання самоповаги, правдивості, порядності, працелюбства, поваги до старших родичів і взагалі до старших за віком людей, поваги до

жінки як Матері й Берегині Роду, поваги до рідних батька й матері; підготовку до подружнього життя.

Основою козацької педагогіки була певна система передачі життєвого досвіду, знань, умінь, накопичених поколіннями, а також славних народних традицій, шанобливого ставлення до Бога, до керівної верхівки Січі, тобто козацька педагогіка була фундаментом, на якому будувалася національна українська педагогіка.

Виховання й загартування молодого козака починалося в ранньому віці. Козаки мусили володіти всіма видами холодної та вогнепальної зброї тих часів, крім того, вміли лікувати — були непоганими травниками й костоправами, писали вірші і навіть музику!

Покарання у запорізьких козаків залежало від ступеня тяжкості вчиненого злочину. З покарань найпоширенішими були прив'язування ланцюгами до гармати на майдані, биття канчуками під шибеницею, калічення, розграбування майна.

Найсуровішим покаранням у козаків була смертна кара, яка мала здебільшого кваліфікований характер: закопування живими у землю, посадження на кіл, повішання на залізному гаку, забивання киями біля ганебного стовпа. Смертною карою засуджували за зраду, за втечу з поля бою, за привід до Січі жінки, за знущання над жінками та дітьми, незалежно від того, були вони християнами, чи бусурманами. На Запорізькій Січі продовжувало існувати таке покарання, як вигнання — відлучення від козацької громади на певний строк чи безстрокове, без права надання вигнанцю на території "вольностей запорожських" (у межах кордонів земель Запорозької Січі) притулку та захисту.

Але небагато нам відомо прикладів порушення кодексу козацької честі. Українське козацтво з честю носило звання лицарів, і це визнавали у всьому тогочасному світі. Європа вважала козаків лицарським станом нашої нації (про це писав Г. Л. де Боплан, це доводила козацька зброя на теренах усієї Європи). Люди, котрі пройшли трирічний вишкіл на Січі, приймалися при

європейських дворах як дворяни. Більше того, після Хотинської битви, коли козацтво практично врятувало Європу від Турецької імперії, в середовищі європейської шляхти стало модним відправляти юних нащадків прославлених дворянських родів Європи для досягнення військового мистецтва саме на Січ. Прикладом таких зв'язків може бути хоч би і славетний полковник Максим Кривоніс, який, як відомо, був шотландцем за походженням.

Відомо, що про українське козацтво значна частина сучасної молоді має, як правило, поверхове і спрощене уявлення. Здебільшого розуміють козаків лише як воїнів, які боролися з ворогами, захищали від них рідну землю. Насправді ж козацтво було не лише військовим, а й яскраво вираженим національним, соціальним, політичним, державним, культурно-історичним, психолого-педагогічним феноменом. Сила, велич і могутність козацтва були настільки впливовими, суспільно значущими, що кожен українець прагнув стати козаком.

Глибоку багатогранну духовність, що стала гордістю української культури, створила епоха козацтва. Її освітньо-виховний, ідейно-моральний, емоційно-естетичний потенціал покладено в основу не лише козацької, а й усієї української національної системи виховання. Козацтво було, в кращому розумінні цих понять, аристократією національного духу, високоморальною і освіченою елітою своєї нації. Палкий український патріотизм козаків був могутнім стимулом до державотворчого і незалежного життя.

У козацькі часи нашому народові були притаманні високий рівень шляхетності, моральної духовності, доблесті й звитяги, знання і бездоганне дотримання національних традицій і звичаїв, у козацькій державі не було такого ганебного явища, як бездомні діти. Ці якості потрібні українському народові і сьогодні – в період відновлення державності, і особливо завтра – в процесі розбудови і зміцнення могутності нашої Батьківщини, в процесі практичних дій щодо відновлення і збагачення слави України.

На прикладі козацтва слід виховувати в сучасній молоді гордість за своїх предків, синівську вірність, навчати її бути сильними, дужими, готовими

віддати своє життя, якщо вирішується доля рідної Вітчизни, як це робили славні козаки-запорожці.

Сучасне Українське козацтво відновилося в Україні в 1990 році і має своєю метою історичну місію – шляхом боротьби за незалежність і соборність України, відновити в етнічній пам'яті українців глибокі національно-патріотичні переконання, традиції і безмежну любові до своєї Батьківщини, втілити в життя українську національну ідею. Виховувати в людині патріотичні почуття, любов до рідного краю, любов до України варто починати з раннього дитинства.

Отже, сьогодні в школярів необхідно виховувати глибокі почуття патріотизму, національної самосвідомості, етнічної та загальнолюдської гідності, морально-психологічні та духовні якості захисника Батьківщини, забезпечувати високий рівень загальної культури та опанування народних знань (народної астрономії, медицини, астрології, метеорології), народної етики, моралі, мистецтва.

Викладачам, вчителям історії України слід пам'ятати, що відроджуючи козацькі традиції та звичаї важливо, щоб учні передусім успішно оволодівали історією народовладдя, становлення і розвитку республіканських структур влади, адміністративно-військового ладу, демократичного і гуманістичного управління, законодавства, тобто української козацької державності.

Викладачам та вчителям допризовної підготовки, фізичної культури, тренерам, керівникам туристсько-спортивних гуртків і секцій необхідно врахувати, що одним із основних напрямів втілення в життя козацької педагогіки є дослідження і практичне відродження військово-спортивного мистецтва наших предків. Сучасну молодь захоплює військова стратегія і тактика козаків, їхнє озброєння, майстерність у будівництві фортець, стаціонарних і рухомих (пересувних) військових таборів тощо. Доцільно, щоб вони практично вивчали й опановували козацькі військово-прикладні види спорту: стрільбу з лука, володіння списом, шаблею, іншими видами козацької зброї, верхову їзду, різні види боротьби, плавання, подолання природних перешкод, керування човном.

При цьому, необхідно максимально дотримуватись вимог і правил техніки безпеки. Відродження традицій фізичного загартування козаків забезпечить зміцнення здоров'я молоді, значною мірою підірване наслідками Чорнобильської ЧАЕС, екологічною кризою.

Викладачам, вчителям біології і праці, керівникам гуртків і клубів натуралістичного спрямування, класним керівникам і батьківській громаді на високий теоретичний і практичний рівень слід поставити пізнання і відродження традицій козаків як мудрих хліборобів, умілих орачів, господарів землі, оберегачів і примножувачів рукотворних скарбів рідного краю, його природних багатств. Учні профтехучилищ, середніх і старших класів шкіл, випускники разом із батьками, родичами, односельчанами і кряянами можуть прилучатися до організації ведення фермерських господарств, оволодіння господарською винахідливістю, кмітливістю, творчою ініціативою, підприємливістю, діловитістю козаків. Необхідно всіляко стимулювати самостійну чесну трудову діяльність учнів та студентів у таких господарствах, створення ними госпрозрахункових трудових об'єднань, майстерень, асоціацій, організацію молодіжно-козацьких господарств різного профілю. Не варто забувати, що козаки були чудовими городниками і садівниками, скотарями і пасічниками, займалися рибальством і мисливством, розводили свійських тварин.

Викладачі і вчителі української мови та літератури, музики, образотворчого мистецтва, художньої праці, хореографії, керівники гуртків та клубів естетичного спрямування мають направляти свою діяльність на відродження козацьких мистецьких традицій, зокрема потребують практичного відродження козацькі мистецькі традиції кобзарства, ліярництва, гуртового співу, танцю, дотепного влучного слова, а також ремесел і промислів – бондарства, гончарства, ковальства, різьбярства тощо. З цією метою доцільно організувати різноманітні мистецько-трудова об'єднання, майстерні, залучати до цієї роботи народних майстрів, спеціалістів.

Особливої уваги заслуговує вивчення і застосування на практиці козацьких знань народної медицини, астрономії, агрономії, метеорології, кулінарії, а також пізнання козацької ідеології, філософії, світогляду, моралі, етики, характеру, правосвідомості як вищих проявів українського національного характеру.

У процесі роботи по відродженню історико-культурних та господарських традицій українського козацтва педагогам необхідно поєднати досягнення сучасної науки та традицій українського козацтва.

Сьогодні в Україні існує понад 800 козацьких організацій (юридичних осіб) із чисельністю більше 300 тис. козаків. Із них близько 40 організацій – міжнародні та всеукраїнські, більше 255 – обласних, 263 – районних (райони у містах) та 176 – міських.

На базі існуючих організацій сформовано близько 300 козацьких формувань з охорони громадського порядку (10 620 осіб), які співпрацюють з МВС та іншими зацікавленими відомствами.

Козацький рух на Вінниччині розвивається і продовжує славні традиції лицарів-козаків. Козацькі осередки створено практично у кожному районі області, серед яких слід виділити Вінницький козацький полк імені Івана Богуна, Брацлавський полк УК, Кальницький полк УК, Подільський полк УРК, Ямпільське районове товариство, Барську сотню УК. Хочеться зазначити села Буша (Ямпільський район), Кальник (Іллінецький район), Яланець (Томашпільський район). Цей список можна було б і далі продовжувати. Одними з вінницьких ентузіастів козацького руху стали Володимир Мулява, Степан Вовк, Микола Крижанівський, Володимир Воловодюк та багато інших, які в 1991 році заснували Вінницький кіш Українського козацтва. На сьогоднішній день організація нараховує біля 800 осіб (разом з осередками в районах).

Сучасне українське козацтво розробило кодекс лицарської честі сучасного козака :

 Люби свою Батьківщину, материнську мову.

- ✚ Шануй віру і звичаї свого народу.
- ✚ Май свою національну і людську гідність, будь готовим захищати слабших, турбуватися про молодших, зокрема дітей.
- ✚ Виховуй шляхетне ставлення до жінки, матері, оберігай їх людську честь і гідність.
- ✚ Слухай накази отамана, поважай старших та поради наставників.
- ✚ Будь вірним українській національній ідеї, принципам української національної моралі і духовності.
- ✚ Відстоюй повну свободу і незалежність особистості, народу, держави.
- ✚ Кріпи свій характер і волю, будь терплячим і дисциплінованим.
- ✚ Будь хоробрим і відважним, мужнім і невтомним.
- ✚ Понад усе цілуй козацьку честь.
- ✚ Будь лицарем до супротивника, зневажай жорстоких і лихих. Будь ревним охоронником рідної природи.
- ✚ Бережи традиції Українського козацтва, охороняй пам'ятки історії і культури свого народу.

Основними напрямками діяльності Вінницький коша Українського козацтва є:

- патріотичне виховання дітей та молоді, яке реалізується через Крайову організацію «Молода Подільська Січ», що діє в школах та інших навчальних закладах області;
- козацькі таборювання, започатковані понад 8 років тому Брацлавським полком УК який очолює отаман Сергій Жук;
- відновлення традицій та проведення звичаєвих народних свят, таких як Свято Коляди, Зустріч Весни, Купала, Обжинки тощо;
- спортивний напрямок, а саме – відродження національних бойових мистецтв, розвиток гирьового спорту, проведення змагань з дворового міні футболу та пропаганда здорового способу життя;

- туристичний напрямок, який включає традиційні поїздки по маршрутах історичної козацької спадщини, етнографічні мандрівки, водні сплави на катамаранах тощо;
- активна участь у громадсько-політичному житті області та України;
- відновлення історичної пам'яті та впорядкування місць, пов'язаних з подіями козацької доби та інші напрями роботи;
- організація та проведення Міжнародних козацьких фестивалів звичаєвої культури.

Так, у 2010 р. з 19 по 20 червня у Вінниці в мікрорайоні Сабарів відбувся II Міжнародний козацький фестиваль звичаєвої культури «Живий вогонь», який зібрав більше тисячі учасників з різних регіонів України, гостей та місцевих жителів. Організатором свята став Вінницький козацький полк ім. Івана Богуна, на чолі з отаманом Володимиром Воловодюком. Запорозький край на Фестивалі представляли вихованці Школи козацького бойового мистецтва «Спас» - осередку «Спас Яр» (тренери Жаклін Літава та Михайло Преображенцев).

Дійство було дуже яскравим та видовищним, насиченим українською культурою та козацьким духом. В перший день Фестивалю відбувся святковий концерт, на якому виступали співаки, танцюристи, фольклорні та сучасні колективи, кобзарі, тут же з показовим виступом виступали і козачата. На другий день всі гості свята мали змогу прийняти участь у різноманітних майстер-класах з бойових мистецтв, духовних практик, вишивки, витинанки, гончарства. А зголоднілих годували козацьким кулішем. Ввечері у Сабарові розгорнулося яскраве Свято Купала з хороводами, плетенням вінків та цікавим ритуалом добування «нового вогню». Також на Фестивалі працював ярмарок з виробів народних майстрів, який вражав своїми розмірами та різноманітністю. Учасникам та гостям Фестивалю дуже сподобався виступ Запорозьких козачат, які продемонстрували елементи козацького бойового мистецтва, бойових козацьких танців, акробатики та вправне володіння шаблею. Ще довго після

виступу до табору підходили зацікавлені з питаннями та бажанням сфотографуватися зі справжніми Запорозькими козаками та козачатами.

Фестиваль пройшов у гарній, дружній атмосфері та залишив багато приємних вражень, особливо приємним було те, що тут відчувався справжній козацький дух!

Щорічно відзначається на міждержавному рівні, із залученням представників польської сторони, героїчна оборона Вінниці під проводом козацького полковника Івана Богуна.

В процесі відзначення свята у 2007 році було встановлено пам'ятний знак – кам'яний подвійний козацький хрест, що утворився внаслідок розколу первинно монолітного хреста, який символізує усю трагічність у відносинах між братніми українським та польським народами. Але хрести об'єднує лелека – тотем наших Предків, і вигріває теплом свого серця та любові новонароджений Світ нових відносин, які символізує яйце-писанка. Щороку учасники дійства вирушають до Скверу Козацької Слави, до пам'ятного знаку Івану Богуну, де о проводять мітинг і урочистості присвячені героїчній обороні м. Вінниці 1651 року.

Щороку козаки організовують табори з Бойового Гопака для підготовки групи тренерів та інструкторів для тренування дітей та юнацтва в дусі козацьких традицій.

Бойовий Гопак – українське бойове мистецтво, засіб духовного та тілесного вишколу, що заснований на прадавніх воїнських традиціях запорозького козацтва. Це комплексна система гармонійного розвитку людини, розроблена на основі елементів воїнської культури січового братства, збережених у народних танцях, та доповнена власним досвідом митця та дослідника бойових мистецтв світу Володимира Пилата.

Школа бойового гопака. Літо – пора канікул та відпусток. Традиційне питання над яким сушить голову не одна українська родина: „ Куди відправити свою дитину на відпочинок?”

Учні Шкіл Бойового Гопака та їх батьки на це питання відповідають однозначно: "На гопаківський табір!".

В дитячому таборі з Бойового Гопака піклуються про цікаве дозвілля та оздоровлення дітей.

Цього року табір з Бойового Гопака відбувався в історичних місцях – поблизу козацького хутора Галушківка, який було засновано наприкінці XVII сторіччя запорозькими козаками. Відразу за древнім скитським курганом, що знаходиться біля самісінької Січі, бере свій початок звивиста стежина, що її ще гопаківці прозвали "степовою". Ця стежина приводить до річки Оріль, одної з найчистіших річок в Україні, доказом чого може слугувати можливість бачити дно річки в найглибших місцях – до 2,5 метрів.

В таборі постійно проживають та тренуються козачата-гопаківці, де вранці козацькі тулумбаси оголошують "підйом", а ввечері пісні біля вогнища до пізньої ночі не можуть змінитися на "нічну тишу".

У дитячому таборі проходять навчання як юні козачата – вихованці Шкіл Бойового Гопака, так і ті, хто просто хоче спробувати справжнього козацького життя та відпочити від школи, батьків, телевізорів і комп'ютерів.

Діти потрапляють у вир Січового життя, насиченого козацькими традиціями, лицарськими звичаями і характерницькими таємницями, переймаючи досвід традиційного чоловічого та дівочого виховання.

На таборі діти перебувають в групах – чотах, роях та куренях, де вони самі вибирають собі лідерів-отаманів, та вчаться життю в товаристві. Звісно, загальне керівництво табору бере на себе старшина – вихователі та керівники груп, що в залежності від поставлених завдань мають посади Осавула, Хорунжого, Бунчужного тощо.

Система роботи в дитячому таборі будується на засадах козацького виховання, що за правом вважається вершиною української народної педагогіки. Дітям прищеплюють любов до своєї землі, свого народу. Розуміння того, що всі ми, українці, нащадки козацького роду, а отже маємо бути гідні своїх славних предків.

Ранок у дитячому таборі з Бойового Гопака починається з традиційної козацької руханки та загартування повітрям, сонцем, водою. Кожного дня відбувається щось цікаве: різноманітні туристичні походи та подорожі Рідним Краєм, ігри з елементами туризму: орієнтування на місцевості, переправа через річку, виживання в екстремальних умовах, різноманітні екскурсії. Також в програмі вивчення основ козацького мистецтва Бойового Гопака, верхової їзди, стрільби з луку та рушниць, метання спису, човнової справи, проведення різноманітних козацьких забав, на силу, спритність, витривалість, наприклад "бій на колоді", "шабельний бій", "бій на діжках" тощо.

Протягом табору гопаківці подорожують Оріллю на спортивних гірських катамаранах, та навіть влаштовують змагання з водного туризму. Також відбуваються змагання з подолання на швидкість навісної переправи через річку. З великою конкуренцією серед учасників табору відбуваються змагання зі стрільби з луків та рушниць, під час яких діти показують свою майстерність вправління з козацькою зброєю.

Дітям читають лекції з історії України, розповідають про життя козаків на Січі, закони дружби і побратимства, подвиги героїв-козаків: Байди Вишневецького, Петра Сагайдачного, Івана Сірка, та ін. Це сприяє розвитку гордості за свій народ, бажанню наслідувати найкращих синів українського народу. Також прищеплюється любов до дисципліни, порядку, самостійність та серйозність.

Діти вчаться правильно користуватися дарами природи, вивчають травознавство та основи народної медицини. Також проводяться заняття з образотворчого мистецтва на природі.

Щовечора над табором лунають співи козацьких пісень, сміх та веселі ігри з жартами біля ватри.

Для дівчат додаткові заняття - розповіді про героїчних жінок, заняття зі співу, вишивання, вивчення народної символіки, малювання, аплікації, виготовлення народних іграшок: ляльки-мотанки, слов'янські зачіски на основі коси, та багато іншого.

Повертаючись додому діти стають здоровішими, самостійнішими, і досконалішими як фізично так і духовно. Відправляючи дитину до табору з Бойового Гопака батьки можуть бути впевнені - вона проводить свій час не тільки цікаво але й корисно. Дитина ж зможе похвалитися перед друзями унікальним відпочинком!

Творчо відроджуючи вітчизняні виховні традиції, вчителі ВСЗОШ №24 використовують ідеї, принципи, засоби козацької педагогіки з метою поліпшення героїко-патріотичного виховання учнів, формування у них високої шляхетності, політичної культури, сили волі і сили духу, відчуття володаря становища, усвідомлення прав і обов'язків перед Батьківщиною, відповідальності перед рідним народом.

З цією метою відбулись педагогічні читання на тему: «Козацька педагогіка», семінар класних керівників на тему: «Відроджуючи українське козацтво – патріотично виховуємо»

В закладі в 2009-2010 н.р. проведено декадник, присвячений козацтву, в рамках якого учні здійснили віртуальну подорож колишніми козацькими столицями, прослухали цикл радіогазет «Невідома Україна» (про козацьку славу).

Наша школа підтримує тісний зв'язок з представниками козацького полку імені Івана Богуна. Неодноразово з лекціями, бесідами у закладі виступали Воловодюк В.В., Коваль О. І., Плахотнюк І.П.

Наші учні приймають участь у святкуванні звичаєвих свят. Зокрема, брали участь у козацькому святі в м. Сабарові. Позналились з козаками Чорної сотні з Перемишля. Діти були вражені виступами козаків, які показували своє бойове мистецтво: Спас і Бойовий Гопак.

9 березня 2010 р. наші школярі брали участь у громадському святковому дійстві – вшанування дня народження Великого Кобзаря України – Т. Г. Шевченка, це дійство було поєднане з прадавнім звичаєвим святом „Сорочинами”, тобто закликанням Весни та пташок із Вирію.

Організаторами дійства стали Вінницький полк ім. І.Богуна, Крайова Молодіжна Козацька організація „Молода Подільська Січ” та громада рідновірів „Вінець Бога”. Свято відбулося в м. Вінниці біля пам’ятника Шевченка, в ньому взяли участь до двохсот чоловік. Козаків та рідновірів підтримали ряд українських партій патріотичного спрямування. Площа майоріла українськими, козацькими стягами, та прапорами партій. Прикрашені українськими рушниками, тішили око кошики з випеченими дбайливими господарками обрядовим печивом-птахами – буслі, жайворонки.

Яскраві виступи промовців перемежовувались із художніми виступами, присвяченими Т.Г.Шевченку. Подарунком на день народження Великого Кобзаря стало втілення в життя його науки – берегти одвічний український звичай. І тому на завершення дійства лунали веснянки та заклики пташок із Вирію, аби прилетіли вони на рідну землю і принесли із собою душі наших Предків, аби втілились вони у новонароджених нащадках, і щоби на Україну прийшло Весняне пробудження, Щастя, Радість та Достаток!

У цьому навчальному році вчителями історії була організована поїздка учнів в Тиврівський район на могилу Данила Нечая, приурочена 360 річниці від дня його смерті.

Школярі вшанували пам’ять народного героя і улюбленого козацького командира, який загинув у бою під с. Красним.

Влітку 2011р. плануємо організувати подорож до Кальника (Літинський район), де знаходиться хата Івана Богуна.

Вчитель історії Каптола Т.І. організовує осередок молодих козаків 9-10 класів для участі в грі «Сокіл-Джура»

Відродження козацьких традицій є надзвичайно потрібною і важливою справою. Народна мудрість говорить: «Якщо хочеш залишити про себе пам’ять на п’ятдесят років – посади сад, на сто – побудуй будинок, на тисячу – виховай сина.» Народ, що бажає зберегти себе в історії, повинен піклуватися про виховання своїх синів.

Постане сучасне українське козацтво – постане Україна. Сьогодні нам належить продовжити велику місію козацтва. Козаки знову мають стати захисниками честі і гідності України, її традицій, її культури.

Загальновідомо, що поглиблення і примноження козацько-лицарських традицій в сучасних умовах сприятиме нарощенню зусиль державотворчого спрямування, піднесення духовності як кожної особистості зокрема, так і всього народу, суспільства в цілому.

Ковальчук

Марина Миколаївна

голова методичного об'єднання,

класний керівник 10-А класу

закладу «Середня загальноосвітня

школа I-III ступенів №21

м. Вінниці»,

спеціаліст вищої категорії

**Методичні рекомендації
щодо організації військово-патріотичного виховання
у загальноосвітньому навчальному закладі**

Складний процес героїко-патріотичного виховання здійснюється за допомогою різноманітних форм роботи, вибір яких залежить від змісту та завдань виховної роботи, вікових особливостей вихованців з урахуванням основних напрямів діяльності школярів.

Основними формами патріотичного виховання школярів є:

- *інформаційно-масові* (дискусії, диспути, конференції, “філософський стіл”, “відкрита кафедра”, інтелектуальні аукціони, ринги, вікторини, вечори, подорожі до джерел рідної культури, історії держави і права, “жива газета”, створення книг, альманахів);
- *діяльнісно-практичні* (творчі групи, осередки, екскурсії, свята, театр-експромт, ігри-драматизації, огляди-конкурси, олімпіади);
- *інтегративні* (шкільні клуби, фестивалі, асамблеї, гуртки);
- *діалогічні* (бесіда, міжрольове спілкування);

- *індивідуальні* (доручення, творчі завдання, звіти, індивідуальна робота тощо);
- *наочні* (шкільні музеї, кімнати, зали, галереї, виставки дитячої творчості, книжкові виставки, тематичні стенди тощо).

У процесі організації патріотичного виховання рекомендується дотримуватись таких принципів:

- *національної спрямованості* – передбачає формування національної самосвідомості, виховання любові до рідної землі, свого народу, шанобливе ставлення до його культури;
- *гуманізації виховного процесу* – вихователь зосереджує увагу на дитині як вищій цінності, враховує її вікові та індивідуальні особливості й можливості, не форсує її розвитку, спонукає до самостійності, задовольняє базові потреби дитини, виробляє індивідуальну програму її розвитку, стимулює свідоме ставлення до своєї поведінки, діяльності, патріотичних цінностей;
- *самоактивності і саморегуляції* – сприяє розвитку у вихованця суб'єктних характеристик; формує здатність до критичності й самокритичності, до прийняття самостійних рішень; поступово виробляє громадянську позицію особистості, почуття відповідальності за її реалізацію в діях та вчинках;
- *культуровідповідності* – передбачає єдність патріотичного виховання з історією та культурою народу, його мовою, народними традиціями та звичаями, які забезпечують духовну єдність, наступність і спадкоємність поколінь;
- *полікультурності* – інтегрованість української культури у європейський та світовий простір, створення для цього необхідних передумов: формування у дітей та учнівської молоді відкритості, толерантного ставлення до культури, мистецтва, вірування інших народів; здатності диференціювати спільне і відмінне в різних культурах, сприймати українську культуру як невід'ємну складову культури загальнолюдської;

- *соціальної відповідності* – обумовлює необхідність узгодженості змісту і методів патріотичного виховання реальній соціальній ситуації, в якій організовується виховний процес.

Ефективність патріотичного виховання в позакласній діяльності значною мірою залежить від спрямованості виховного процесу, методів та форм його організації. Пріоритетну роль доцільно відводити активним методам, застосування яких ґрунтується на демократичному стилі взаємодії, сприяє формуванню критичного мислення, ініціативи й творчості. До таких методів відносять соціально-проектну діяльність, ситуаційно-рольові ігри, соціограму, метод відкритої трибуни, соціально-психологічні тренінги, інтелектуальні аукціони, ігри-драматизації, створення проблемних ситуацій та ситуацій успіху, аналіз конфліктів та моделей стилів поведінки.

З метою організації патріотичного виховання учнівської молоді в умовах загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів

рекомендується:

- ✓ проводити лекції, бесіди ("Я – громадянин-патріот незалежної держави України", "Пам'яті вдячні нащадки", "Моя рідна Україна", "Знати і поважати Герб своєї Вітчизни, її прапор і гімн", "Наша Вітчизна – Україна", "Державна символіка Батьківщини", "Твої права і обов'язки", "Патріотизм – нагальна потреба України", "Моя земля – земля моїх предків", "Україно, матінко моя", "Символи України", "І синє небо, і жовте колосся", "Народні символи", тощо);
- ✓ семінари, «круглі столи», конференції ("У пам'яті світ врятований", "Утверджувати ідеали культури миру – служити миру", "Люблю я свій народ – ціную його звичаї");
- ✓ уроки пам'яті ("Їх славні імена в літописі Великої Вітчизняної", "Зростаємо громадянами-патріотами землі, що Україною зветься", "Наша вулиця носить ім'я героя війни", "Бойові нагороди воїнів, полководців, які визволяли Україну від нацистів");

- ✓ організовувати екскурсії до музеїв військових частин, установ, підприємств, вищих навчальних закладів, зустрічі з ветеранами війни, праці та військової служби, походи по місцях бойової слави, пошукову роботу, участь у роботі клубів та гуртків патріотичного спрямування; акції з метою упорядкування меморіальних комплексів, пам'ятників, братських могил, інших поховань захисників Вітчизни; години спілкування ("Я – громадянин і патріот держави", "Я – українець!", "Можна все на світі вибирати сину, вибрати не можна тільки Батьківщину!");
- ✓ налагодити співпрацю з органами виконавчої влади, громадськими організаціями, закладами культури і освіти щодо героїко-патріотичного виховання учнівської молоді, пропаганди кращих здобутків українського суспільства, виховання почуття гордості громадян за свою Батьківщину;
- ✓ сприяти створенню військово-патріотичних об'єднань, клубів та гуртків за інтересами, молодіжних та дитячих центрів творчості, фізкультурно-спортивних та туристських клубів і підтримки їх роботи.

У молодшому шкільному віці важливо формувати здатність дитини пізнавати себе як члена сім'ї, родини, дитячого угруповання, як учня, жителя міста чи села; виховувати у неї любов до рідного дому, школи, вулиці, своєї країни, її природи, рідного слова, побуту, традицій.

У підлітковому віці виховується духовно осмислений, рефлексивний патріотизм, який поєднує любов до свого народу, нації, Батьківщини з почуттям поваги до інших народів, своїх і чужих прав та свобод.

У старшому шкільному віці пріоритетними рисами ціннісного ставлення до Батьківщини є відповідальність і дієвість. Старшокласники не лише ідентифікують себе з українським народом, але прагнуть жити в Україні, пов'язати з нею свою долю, служити Вітчизні на шляху її становлення як суверенної і незалежної, демократичної, правової і соціальної держави; поважати Конституцію України і виконувати норми законів; бережно ставитися

до етно-етичної культури народу України; володіти рідною та державною мовою; визнавати пріоритети прав людини, поважати свободу, демократію, справедливість.

Батькам можна рекомендувати наступні форми та методи військово-патріотичного виховання дітей у сім'ї:

- ознайомлення дітей із сімейними бойовими та трудовими традиціями;
- бесіди про героїчні подвиги українського народу;
- заохочення дітей на догляд могил воїнів та на допомогу інвалідам війни;
- розвиток інтересу до військових професій та служби в збройних силах України;
- фізична підготовка та загартування дітей.

Результатом патріотичного виховання має бути сформованість почуття патріотизму, яке означає прояв особистістю любові до свого народу, поваги до українських традицій, відчуття своєї належності до України, усвідомлення спільності власної долі з долею Батьківщини, досконале володіння українською мовою.

Фалейтор Людмила Григорівна

*голова МО класних керівників,
класний керівник 7 – Г класу
закладу «Середня загальноосвітня школа
I-III ступенів №27
м. Вінниці»,
спеціаліст вищої категорії*

Шкільна бібліотека

у системі патріотичного виховання школярів

Зміни, які відбуваються в суспільному житті, зростання обсягу інформації, стрімкий розвиток нових інформаційних технологій стимулювали й трансформацію освітніх процесів у нашій державі. Освіта почала орієнтуватися на пріоритет особистості. Зміна моделі освіти вплинула і на бібліотеки, як важливий елемент будь-якої довгострокової діяльності, спрямованої на економічний, соціальний і культурний розвиток.

Бібліотеки завжди були оазисом в культурному і освітньому житті навчальних закладів, тим більше роль їх зростає на сучасному етапі. Важливе місце відводиться шкільним бібліотекам у військово-патріотичному вихованні молодого покоління.

Виховання патріотичних почуттів неможливе без вивчення історії рідного краю. Любов до Батьківщини, почуття відповідальності за долю рідного краю не виникають самі по собі, а виховуються. З усвідомленням нового підходу до реалізації виховного потенціалу шкільної бібліотеки на сучасному етапі провідні бібліотекарі пропонують бібліографічний список літератури «Патріотизм — основа духовного становлення громадянина». Він буде

корисним у роботі бібліотекарів, вчителів, організаторів дитячого читання та всіх, хто цікавиться питаннями патріотичного виховання. Цей список містить літературу з правових та концептуальних засад патріотичного виховання, методико-бібліографічні матеріали з організації роботи в цьому напрямі, знайомить з сценаріями масових заходів та бібліографічними посібниками.

Правові та концептуальні засади патріотичного виховання

Про додаткові заходи щодо посилення турботи про захисників Вітчизни, їх правового і соціального захисту, поліпшення військово-патріотичного виховання молоді: Указ Президента України, 21 лют. 2002 р. // Уряд. кур'єр.— 2002.— 6 берез.— С. 15.

Про Концепцію допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді: Указ Президента України // Держ. вісн. України.— 2002.— № 21.— С. 15.

Про заходи щодо дальшого вдосконалення системи патріотичного виховання молоді: Розпорядження Президента України, 29 черв. 2001 р. // Уряд. кур'єр.— 2001.— 5 лип.— С. 10.

Про заходи Кабінету Міністрів України щодо захисту національних інтересів держави у сфері національно свідомого патріотичного виховання молодого покоління та забезпечення умов його розвитку: Постанова Верховної Ради України, 22 трав. 2003 р. // Голос України.— 2003.— 6 черв.— С. 7.

Національна програма патріотичного виховання громадян, формування здорового способу життя, розвитку духовності та зміцнення моральних засад суспільства: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України, 15 верес. 1999 р.: (Витяг) // Директор шк.— 2003.— № 29–32.— С. 16–18.

Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності // Дошк. виховання.— 2003.— № 2.— С. 3–8.

Розроблена науковим колективом під керівництвом О.В. Сухомлинської.

Концепція допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання

молоді // Держ. вісн. України.— 2002.— № 21.— С. 15–19.

Ясєв Г. Державна програма патріотичного виховання населення: (Пропозиції Державного комітету України у справах ветеранів та проект Програми) / Г. Ясєв // Світ дит. б-к.— 2003.— № 2.— С. 4–7.

Організаційні основи та зміст патріотичного виховання

Бака М. Фізичне і військово-патріотичне виховання молоді: Навч.-метод. посіб. / М. Бака, В. Корж.— К.: Книга пам'яті України.— 464 с.: ілюстр.

Виховання громадянина: Сутність громадянського виховання / П. Ігнатенко, В. Поплужний, Н. Косарева, Л. Крицька // Шк. б-ка.— 2003.— № 8.— С. 3–19.

Вишняк М. Патріотичне виховання учнів за допомогою української мови та літератури / М. Вишняк // Рідна шк.— 2001.— № 9.— С. 25–28.
Система патріотичного виховання учнів 1–3 кл.

Гонський В. Патріотизм як основа сучасного виховання та ідеології держави / В. Гонський // Рідна шк.— 2001.— № 2.— С. 9–14.
Роль, функції та структура патріотизму. Особливості та закономірності його формування.

Івашковська В. Стратегія, методика та концептуальні засади військово-патріотичного виховання школярів / В. Івашковська // Рідна шк.— 2002.— № 11.— С. 26–30.

Формування в молоді готовності до військової служби.

Іова В. Формування громадянської культури особистості: Навч.-метод. посіб. / В. Іова, Т. Люріна; Хмельн. обл. ін-т післядиплом. освіти.— Кам'янець-Поділ.: Абетка, 2003.— 171 с.: ілюстр.

Коваль В. Уроки словесності в системі національно-патріотичного виховання: (На прикл. кіноповістей О. Довженка «Зачарована Десна», «Україна в огні») / В. Коваль // Рідна шк.— 1999.— № 6.— С. 53–55.
Про виховання патріотичних почуттів у старшокласників.

Коркішко О. Становлення патріотичного виховання в 19–20 ст.: (Іст. аспект) / О. Коркішко // Рідна шк.— 2004.— № 2.— С. 60–62.
Основні ідеї патріотичного виховання в українській педагогічній теорії та виховній практиці періоду 19–20 ст.

Марушій О. Шляхи активізації військово-патріотичного виховання в школі / О. Марушій // Рідна шк.— 2001.— № 5.— С. 22–24.
Напрями військово-патріотичного виховання.

Пащенко Д. Патріотичне і національне виховання – складові становлення громадянина / Д. Пащенко // Шлях освіти.— 2002.— № 1.— С. 9–14.

Петронговський Р. Про формування патріотизму в старшокласників / Р. Петронговський // Шлях освіти.— 2002.— № 2.— С. 40–41.
Практична модель формування почуття патріотизму в старшокласників.

Пономаренко Л. Виховання громадянськості у молодших школярів / Л. Пономаренко // Початк. шк.— 2001.— № 3.— С. 17–20.

Поплужний В. Патріотичні почуття і їх формування у школярів / В. Поплужний // Вісн. Акад. пед. наук України.— 1993.— № 1.— С. 143–150.

Рогальська Н. «Виростеш ти, сину ...» / Н. Рогальська // Дошк. виховання.— 2003.— № 8.— С. 12–13. Громадянське виховання дошкільників.

Руденко Ю. Ідеологія патріотизму і державотворення як основа духовності учнів / Ю. Руденко, В. Руденко // Рідна шк.— 1999.— № 10.— С. 8–10.
Сутність та шляхи формування в молоді української націоналістичної ідеології.

Сироватський С. Роль і значення православ'я у патріотичному і громадянському вихованні молоді в Україні: Духовні цінності / С. Сироватський // Православ. вісн.— 2004.— № 1.— С. 55–64.

Сухомлинська О. Ідеї громадянськості й школа в Україні / О. Сухомлинська // Шлях освіти.— 1999.— № 4.— С. 20–25.

Чорна К. Громадянське виховання – нагальна потреба України / К. Чорна // Освіта України.— 2000.— 20 груд.— С. 5. Зміст громадянського виховання.

Якубенко В. Від народознавства – до свідомого патріотизму / В. Якубенко // Дошк. виховання.– 2002.– № 8.– С. 12–13. Виховання почуття патріотизму на засадах українознавства.

Організація роботи бібліотек з патріотичного виховання

(Методично-бібліографічні матеріали)

Бібліотека та формування громадянина і патріота: Метод.-бібліогр. матеріали на допомогу б-кам / Рівнен. обл. б-ка для юнацтва.– Рівне, 2004.– 36 с.
« Виховний ідеал бути патріотом »: (Метод.-бібліогр. рек. на допомогу патріот. вихованню юних громадян) / Донец. обл. б-ка для дітей ім. С. М. Кірова; Склад. Л. Бодня, Л. Короп.– Донецьк, Вип. 1.– 2000.– 6 с.
Вип. 2.– 2001.– 15 с. Завдання, напрями та форми роботи з читачами-учнями 1–9 кл.

Патріотичне виховання дітей та підлітків: Інформ.-метод. лист директорам обл. б-к для дітей / Держ. б-ка України для дітей; Підгот. Т. Турбаніст, Л. Гурбіч, А. Гордієнко.– К., 2001.– 17 с.– (До 10-річчя незалежності України).

Сценарії масових заходів

Аксьоненко О. Державні символи України: Усний журн. / О. Аксьоненко // Історія України.– 2004.– № 4.– С. 15–17.

Бобрик Н. Патріотизм: знак вопроса: Диспут для старшекл. / Н. Бобрик // Шк. б-ка.– 2003.– № 2.– С. 40–44.

Гордєєва Л. «Україно, ти моя молитва ...»: Сцен. літ.-муз. композ. / Л. Гордєєва, М. Слободян // Укр. л-ра в загальноосвіт. шк.– 2003.– № 5.– С. 19–22.

Даньковская О. Нашей армии герои: Воен.-патриот. игра / О. Даньковская // Читаем, учимся, играем.– 2004.– № 11.– С. 36–39.

День защитника Отечества: Сцен. для детей 6–10 лет // Книжки, нотки и игрушки для Катюшки и Андрюшки.– 2004.– № 12.– С. 24–26.

Дерев'янка Т. «Лицарське товариство»: Посвячення у козачата / Т. Дерев'янка // Шк. світ.– 2002.– № 15.– С. 12.

Калениченко О. «Україно! Ти для мене диво»: Сцен. першого уроку, присвяч. 10-річчю незалежності України / О. Калениченко // Позакл. час.– 2001.– № 21.– С. 2–4.

Коршак Н. Можна все на світі вибирати, сину, вибрати не можна тільки Батьківщину: Сцен. бесіди / Н. Коршак // Завуч.– 2002.– № 10.– Вкл.– С. 4–10.

Красоткіна Н. Ми вільні діти вільної України: Свята в почат. шк. / Н. Красоткіна // Почат. освіта.– 2001.– № 30–32.– Вкл.– С. 9–13.

Красоткіна Н. Україно моя, Україно! Я для тебе на світі живу Н. Красоткіна // Розкажіть онуку.– 2001.– № 27–28.– С. 2–3.

Крижанівська Г. Нічого в світі кращого нема – як захищати рідну Батьківщину / Г. Крижанівська, Р. Ліхачова // Шк. світ.– 2002.– № 29–32.– С. 11–12.

Сценарій до Дня захисника Вітчизни.

Крижанівська Г. Посвята у громадяни України / Г. Крижанівська, С. Мацута // День.– 2001.– 14 черв.– С. 5.

Круковська В. Символи України: За В. Якимовичем і О. Воропаєм: Сценарій / В. Круковська.– Л.: Ахіл, 2003.– 18 с.

Кучерява З. Можна все на світі вибирати, сину, вибрати не можна тільки Батьківщину: Сцен. вечора, присвяч. Дню Збройних сил України / З. Кучерява // Шк. б-ка.– 2002.– № 9.– С. 58–62.

Мілінчук В. Вона на світі одна-єдина ненька–Україна: Виховн. година: 5 кл. / В. Мілінчук // Позакл. час.– 2003.– № 23.– Вкл.– С. 1–2.

Неділько В.А. Українська державна символіка: Усний журн. / В. А. Неділько // Позакл. час.– 2002.– № 5.– С. 33.

Петренко Л. Знаєш ти, що таке Батьківщина?: Сцен. гри–змагання / Л. Петренко // Шк. світ.– 2004.– № 16.– С. 11–12.

« Рідну землю, де живемо, Україною зовемо »: На допомогу кл. керівникові // Освіта.– 14–21 серп.– С. 4–5. Літературно-музична композиція.

Салюк А. Знай, люби, вивчай – наш козацький край!: Сцен. вихов. заходу / А. Салюк.– Д.: Пороги, 2002.– 18 с.

Свашенко А. Рідної мови скарби: Сцен. шк. свят з укр. мови для учнів 2–6 кл. / А. Свашенко.– Х.: Світ дитинства, 1996.– 159 с.

Фещенко Т. Українська державність: історія, сучасність: Розробка першого уроку / Т. Фещенко // Позакл. час.– 2001.– № 22.– С. 34–36.

Холодцько П.С. Національна символіка України: Усний журн. / П.С. Холодцько // Все для вчителя.– 2003.– № 24.– С. 4–6.

Бібліографічні посібники

Великая Отечественная война 1941–1945 гг. в изданиях (1990–1994) для детей и подростков: Аннот. список худож. и публицист. лит. / Рос. гос. дет. б-ка; Сост. Е. Морозова, Г. Смоляк.– М., 1995.– 12 с.

Герасенко А. Детство, опаленное войной: Библиогр. список / А. Герасенко // Шк. б-ка.– 2004.– № 9–10.– С. 52–64.

Національна символіка: Бесіда–пам'ятка для учнів 5–9 кл. / Держ. б-ка України для дітей; Склад. В. Красножон.– К., 1992.– 9 с.

Наш родовід: Бесіди про книги для учнів 7–9 кл. / Держ. б-ка України для дітей; Склад. Н. Гажаман.– К., 1992.– 12 с.

Пам'ятаємо минуле заради майбутнього: До 60-річчя визволення України від фашистських загарбників: Інформ. бібліогр. список л-ри для учнів 5–9 кл. / Нац. б-ка України для дітей; Склад. Г. Прокопенко.– К., 2004.– 16 с.

Сахарова Т. Патріотичне виховання: Рек. список л-ри / Т.Сахарова // Шк. світ.– 2005.– № 3.– С. 18–19.

Використана література

1. Військові статuti Збройних Сил України. Зав. кн. редакції Т.Ковальова., «Варта», Київ, 2002 р.
2. Специфика воинской службы. Я. С. Пузанов., М., 1994 р.
3. Серих В.Д. «Воинские ритуалы». М., 1996 р.
4. Дисциплінарний Статут Збройних Сил України. – К., 1994.
5. Допризовна підготовка юнаків. – К., 2000.
6. Основи військової підготовки. Підручник / За ред. Єфремова О.М. – К., 1996.
7. Вооруженные Силы СССР. Москва, «Воениздат», 1978.
8. Военная история. Москва, «Воениздат», 1984.
9. Большая Советская энциклопедия. Москва, «Советская энциклопедия», 1977.
10. Журнал «Ориентир». N5,7,10 1997
11. Журнал «Воин». N7,8 1995
12. Журнал «Крылья Родины». N2,4,6 1997
13. Журнал «Военная мысль». N3 1994
14. Журнал «Авиация и космонавтика» N1,9 1996